

migracom

El tractament audiovisual dels fets de la "tanca de Ceuta i Melilla"

Consell
de l'Audiovisual
de Catalunya

Índex

1. Objectius

2. Criteris metodològics

2.1. Hipòtesi

2.2. Mostra

2.3. Metodologia

2.3.1. Experimentació d'un baròmetre de qualitat i excel·lència informativa

3. Anàlisi dels resultats

3.1. Descripció de les principals característiques de cada cadena

3.1.1. TV3

- a) Temps de dedicació i ordre d'aparició
- b) Formats periodístics
- c) Informació oral i visual
- d) Fonts d'informació que apareixen en declaracions

3.1.2. TVE-1

- a) Temps de dedicació i ordre d'aparició
- b) Formats periodístics
- c) Informació oral i visual
- d) Fonts d'informació que apareixen en declaracions

3.1.3. Antena 3

- a) Temps de dedicació i ordre d'aparició
- b) Formats periodístics
- c) Informació oral i visual
- d) Fonts d'informació que apareixen en declaracions

3.1.4. Tele 5

- a) Temps de dedicació i ordre d'aparició
- b) Formats periodístics
- c) Informació oral i visual
- d) Fonts d'informació que apareixen en declaracions

3.2. Anàlisi global de les narracions audiovisuals

3.2.1. Presència del tema: Temps de dedicació i ordre d'aparició

3.2.2. Ús dels formats periodístics

3.2.3. Les fonts d'informació

3.2.3. Anàlisi textual

3.2.4. Anàlisi visual

4. Grau d'aplicació de les recomanacions del CAC

5. Conclusions i propostes

5. 1. Explicació de les propostes audiovisuals (DVD)

6. Equip

ANNEX

A) Buidatge de tots els informatius

B) Story-boards

b.1.) Dia 6.10.05

b.2.) Dia 9.10.05

C) Fitxes cadenes

D) Transcripció textual i resums textuais per cadenes

E) Gràfics quantitius

e.1.) Percentatge temps dedicat a la notícia de la tanca (gràfic general i gràfics per dies i per cadenes)

e.2.) Temes dominants (dies 6 i 9)

e.3.) Subtemes de les notícies de la tanca (dies 6 i 9)

F) Gràfics Baròmetre d'excel·lència informativa

f.1.) Gràfics puntuació per cadenes

f.2.) Gràfics puntuació per dies

f.3.) Gràfic general paraules clau

f.4.) Gràfics paraules clau per cadenes

f.5.) Gràfics paraules clau per dies

G) Textos vídeos alternatius del DVD

1. Objectius

L'objectiu de la investigació és l'anàlisi de la informació produïda pels teletinformatius del vespre de les cadenes de televisió públiques i privades de l'Estat espanyol sobre els esdeveniments entorn de la tanca de Melilla i de Ceuta. En concret, s'estudien els canals que assoleixen els índexs més alts d'audiència: TV3, TVE-1, Antena3 i Tele5.

TVE-2 i el 33 s'han descartat de l'estudi perquè, a banda d'emetre els telenotícies en diferents horaris, els seus nivells d'audiència no són comparables perquè, obtenen uns índexs d'audiència bastant més baixos.

A través de l'anàlisi volem determinar:

- La valoració periodística que aquests esdeveniments han rebut, mesurant-la a partir del temps d'emissió que van ocupar i de la seva ubicació als sumaris (titulars) i al llarg de l'informatiu.

- La manera en que aquestes emissores van explicar els esdeveniments, atenent a:

- a) L'evolució de les narracions al llarg dels dies. L'estudi d'això permet detectar els criteris aplicats en el seguiment periodístic (d'actualitat, sensacionalistes,...).

- b) Els formats periodístics emprats. Aquesta qüestió, a banda de donar a conèixer els recursos tècnics i humans implicats, permet valorar l'ús del directe i del diferit.

En principi, la utilització del directe denota un interès pels fets més immediats i el diferit suposa la presentació de peces més elaborades, l'objectiu de les quals pot ser divers (explicar els antecedents, les principals causes, mostrar un cas particular,...).

- El tractament oral i visual que es va donar. Es tracta de fer una anàlisi, per una banda, del vocabulari i de les expressions realitzades pels locutors i, per l'altra, de les imatges que les cadenes mostren, a més d'estudiar la interrelació d'ambdós aspectes.

L'objectiu d'aquest apartat és triple. Determinar:

- a) la presència (o no) d'estratègies amb efecte espectacularitzant,

- b) la orientació que es desprèn sobre el fenomen de la immigració de cadascuna de les cadenes, i

c) indagar sobre com contribueixen a l'imaginari del fenomen de la immigració (la construcció de la imatge de l'immigrant).

- Les fonts d'informació presents. Es fa una anàlisi acurada de les fonts mencionades, així com de les que tenen presència verbal (amb la inclusió de declaracions), amb la finalitat de detectar el pes que tenen cadascun dels següents àmbits: ONGs, polítics, immigrants o altres.

Aquest treball és un estudi comparatiu. Per tant, no només ofereix informació sobre la manera en que la televisió va cobrir aquests esdeveniments, sinó que també permet detectar les similituds i diferències entre cadenes públiques i privades, així com la comparació individual entre les diferents emissores.

2. Criteris metodològics

2.1. Hipòtesis

A l'octubre del 2005, les cadenes de televisió es van trobar davant d'una novetat informativa: l'habitual mètode de les pasteres com a procediment dels africans per entrar a Europa havia estat substituït pels intents de superar les tanques de Ceuta i Melilla. Al tractar-se d'una novetat informativa, la reiteració dels intents de sortida i el fet que tot allò esdevingués en una àrea concreta del nord d'Àfrica van facilitar el desplaçament de molts periodistes a la zona. I, atès que totes les cadenes van mobilitzar els seus equips, aquest treball s'inicia amb el plantejament de dos hipòtesis generals:

a) **La cobertura informativa audiovisual ha estat variada**, plantejada des de diferents òptiques i enfocaments informatius diversos.

b) La gravetat dels fets ha estat valorada pels mitjans com a notícia de primer ordre i, per això, se n'ha fet una **cobertura àmplia**.

Hipòtesis generals que es complementen, en un segon nivell, amb les següents:

- L'ús d'estereotips negatius continua sent l'estratègia més habitual en el tractament informatiu dels temes relacionats amb la immigració.
- Els missatges emesos per les cadenes de televisió han accentuat el dramatisme de la situació, aproximant-se a l'espectacularització i allunyant-se del necessari debat i reflexió sobre els motius que han provocat aquests esdeveniments.
- Les fonts informatives bàsiques han estat les institucionals. Aquesta circumstància prefixa l'enfocament informatiu i, fins i tot, el tipus de llenguatge emprat. La dimensió política de la informació ha estat significativament alta, constituint-se com a principals actors l'administració de l'Estat espanyol, el regne del Marroc i les institucions de la Unió Europea, tot i el caràcter humà dels esdeveniments presentats.
- El tema de la immigració continua sent utilitzat per a la confrontació política entre el govern i l'oposició a l'Estat espanyol.
- Les recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) no són aplicades majoritàriament.

2.2. Mostra

Per determinar les edicions a analitzar de cadascun dels teletinformatius, s'ha tingut en compte la pròpia evolució dels esdeveniments al voltant de les tanques de Ceuta i Melilla, amb la intenció d'escollir una setmana on els fets impliquessin una atenció informativa elevada per part de les quatre televisions seleccionades.

Com a resultat de l'aplicació d'aquest criteri, s'han triat les edicions corresponents a una setmana no natural, de dijous a dimecres, coincidint amb dos novetats informatives. El primer dia de la mostra es va produir la mort de sis persones en intentar saltar la tanca de Melilla i l'últim es correspon amb la cimera de la Unió Europea a Luxemburg, on es va reconèixer que hi havia 30.000 africans entre el Marroc i Algèria disposats a emigrar a Europa a través de les tanques de Ceuta i Melilla. Els enregistraments del material televisiu necessari per a la realització d'aquesta anàlisi ha estat proporcionat pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC).

COMPOSICIÓ DE LA MOSTRA (els dies escollits i els esdeveniments que van succeir)	
Dijous 06-10- 2005	Moren 6 immigrants a la tanca de Melilla. La vicepresidenta anuncia expulsions immediates dels subsaharians que han aconseguit entrar.
Divendres 07-10- 2005	Metges sense Fronteres localitza més de 500 immigrants abandonats al desert per les autoritats del Marroc.

Dissabte 08-10- 2005	Equips de televisió localitzen els immigrants al desert sense menjar ni aigua. Diplomàtics de Mali i del Senegal han anat a trobar-los perquè siguin repatriats.
Diumenge 09-10- 2005	El Marroc trasllada, no se sap a on, els immigrants emmanillats amb autocars.
Dilluns 10-10- 2005	Els autocars arriben a la frontera amb Mauritània i surten els primers avions cap al Senegal i Mali.
Dimarts 11-10- 2005	Reunió a Rabat del ministre d'Afers Exteriors, Miguel Ángel Moratinos, i el seu homòleg. S'anuncia una cimera euroafricana sobre immigració.
Dimecres 12-10-2005	Espanya reclama a la UE en la cimera de Luxemburg més implicació política i econòmica per fer front a la immigració que ve de l'Àfrica. Segons un informe de la Unió, 30 mil immigrants esperen al Marroc i a Algèria per entrar a Ceuta i Melilla.

2.3 Metodologia

Per a l'anàlisi de les informacions televisives centrades en la tanca de Melilla i Ceuta, s'ha aplicat una metodologia basada en criteris temàtics-comparatius que, des de 1996, el Migracom ha aplicat en altres recerques. Aquest sistema de treball contempla diferents fases, un cop seleccionada la mostra:

1) Transcripció dels teletinformatius. S'han transcrit les esqueletes de cada informatiu per comprovar l'ordre en que cada televisió ha transmès les notícies sobre els immigrants que volien entrar a Europa a través de Ceuta i Melilla al decurs dels informatius, i observar quins altres fets informatius han format part de cadascun dels telenotícies. Aquest material permet determinar la valoració periodística que n'ha fet cada televisió.

2) S'han dissenyat unes fitxes formal-temàtiques per cadena i dia, que contenen aspectes com: l'estructuració i formats utilitzats, tant als sumaris com a les unitats informatives, una descripció de les imatges i gràfics, i la transcripció dels rètols. Tot això permet fer una anàlisi en profunditat del tractament audiovisual diari, establir les característiques específiques de cadascuna de les cadenes i fer un estudi comparatiu entre elles per determinar la qualitat del contingut audiovisual i textual.

3) S'ha procedit a l'editatge digital de tots els teletinformatius, separant els titulars i les unitats informatives referides a la tanca. Aquest procés ha facilitat la consulta del material a analitzar.

4) Transcripció dels textos i de la narració oral de presentadors i redactors. D'aquesta manera, poden detectar-se les fonts informatives emprades, la seva tipologia i la seva influència sobre la composició final de la informació emesa, així com el vocabulari i expressions utilitzats. Per valorar aquest últim aspecte, s'han consultat els principals diccionaris (en llengua catalana i espanyola).

5) Aplicació de la categoria de cas a determinades emissions. En aquesta recerca, s'ha fet un estudi de cas dels dies 6 i 9 d'octubre, seleccionats per tractar-se del primer dia de la mostra i, pel que fa al dia 9, per l'ús a totes les cadenes de les mateixes imatges; amb la intenció de comparar en profunditat el comportament de cada emissora en ambdues ocasions. A través de la realització de guions story-boards, s'ha analitzat la sincronia entre imatge i narració oral. Aquest mètode ja va ser aplicat pel Migracom en l'obra: *Tratamiento informativo de la inmigración en España (2002)*, publicada per l'Instituto de Migraciones y Servicios Sociales (IMSERSO), Ministeri de Treball, Madrid (2004).

6) Experimentació d'un baròmetre d'excel·lència informativa per tal de veure si les recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) queden reflectides en les informacions analitzades.

7) Tabulació de les dades i aprofundiment en els resultats quantitius de la investigació, mitjançant la presentació de diferents gràfiques que permeten de forma visual abordar cadascun dels aspectes analitzats.

8) Elaboració de conclusions i de propostes de bones pràctiques del tractament audiovisual i textual.

9) Creació d'un DVD interactiu que conté totes les peces analitzades, editats en format digital i en aquest ordre, TVE-1, Antena 3 TV, Tele-5 i TV3. També dos vídeos alternatius, que permeten una comparació amb les quatre cadenes analitzades, un emés pel k3 de Televisió de Catalunya, i l'altre elaborat pel Migracom. Aquest material complementa aquest text, i permet al seu lector visionar còmodament el material audiovisual analitzat en aquest estudi. A més, aquest DVD conté les gràfiques i els quadres més importants d'aquest estudi, així com una mostra del mètode d'anàlisi que es basa en l'elaboració d'un guió amb els story-boards.

2.3.1. Experimentació d'un baròmetre de qualitat i excel·lència informativa

Hem experimentat un baròmetre, que anomenem d'excel·lència informativa, mitjançant el disseny d'una taula que conté les principals recomanacions del CAC del 10 d'abril de 2002 sobre el tractament informatiu de la immigració adreçades als professionals de la informació audiovisual. L'objectiu és doble: per una banda, testar-lo i, per l'altra, comprovar-ne així el grau de seguiment i aplicació. Hem dissenyat aquest baròmetre per mesurar el grau de tractament positiu, de qualitat informativa i de bones pràctiques periodístiques que contenen les unitats audiovisuals referides als fets de la tanca de Ceuta i Melilla.

Fem servir 10 preguntes sobre les recomanacions del CAC, per verificar el tant per cent d'aplicació i comprovar, doncs, el nivell d'excel·lència informativa de cada cadena de televisió. S'ha fet una codificació de les recomanacions amb paraules clau, per configurar les gràfiques per cadena i dia i per variables.

recomanacions – pregunta

paraula clau

1.- S'ha nomenat els africans immigrants com a il·legals, indocumentats, sense papers, o irregulars? o la informació conté algun perjudici de naturalesa xenòfoba o discriminatòria?

il·legals

2.- Es difon informació sobre l'emigració africana i els seus

emigració

contextos?

3.- S'hi inclouen declaracions d'experts que aporten reflexió sobre raons profundes del fet migratori?	experts
4.- Es compta amb els immigrants com a font informativa, surten fent declaracions?	immigrants
5.- Han hagut imatges invasives amb la intimitat dels immigrants?	intimitat
6.- S'han emès imatges d'arxiu no pertinents?	arxiu
7.- S'han fet servir imatges de les forces de seguretat?	polícia
8.- Hi ha hagut contextualització sobre els països d'origen dels immigrants?	origen
9.- S'han explicat aspectes de la vida quotidiana dels immigrants no determinats per la fam, la pobresa o el conflicte?	quotidiana
10.- S'han fet servir imatges de plans curts d'africans ferits o morts?	morts

Es dóna un valor de 10 per a cadascuna de les preguntes en el cas que es dedueix que s'ha aplicat la recomanació (positiu) i un valor de 0 si se'n dedueix que no s'ha aplicat la recomanació (negatiu). El màxim nivell d'excel·lència informativa serà doncs de 100, seria el cas que s'haguessin aplicat les 10 recomanacions que plantejem com a interrogants. I el nivell mínim (0) seria el cas que no s'hagués aplicat cap de les recomanacions.

Es fan dues classificacions: una, pels titulars dels sumaris i les presentacions, i una altre, per les unitats informatives o vídeos referits exclusivament als fets dels immigrants a la tanca i després als immigrants al desert. Hem exclòs les unitats informatives complementàries, per tal de centrar-nos en els aspectes directament relacionats amb el tractament dels temes d'actualitat immediata.

En el cas de la pregunta número 4, referida a la presència en les unitats informatives d'immigrants que expliquen els fets, s'ha considerat una puntuació intermèdia de 5 quan hi surten immigrants que se'ls escolta durant un temps tant breu que no es pot considerar un fragment de declaració. O bé, quan se'ls ensenya en format de declaració però l'àudio està en segon pla sonor.

La resta de variables tenen clarament un caràcter dual (“si s’aplica” o “no s’aplica la recomanació”); per tant, son perfectament objectivables, tot i que hi caben a vegades interpretacions diverses:

- Pregunta número 1: s’ha inclòs l’adjectiu “irregular” perquè, malgrat es pot considerar un terme més suau que “il·legal”, és igualment discriminatori, ja que la persona no ho és en cap cas d’irregular sinó la seva situació administrativa. I cal considerar la immigració com un dret i no, penalitzar el fet migratori.

- Pregunta número 2: es considera positiu que la informació contingui elements informatius sobre l’emigració africana i els seus contextos. Per exemple, si s’intenta explicar les raons de perquè marxen dels seus països.

- Pregunta número 3: es puntua si la informació inclou declaracions d’experts que aporten elements de reflexió sobre les raons del fet migratori. Es consideren experts, en aquest cas també, els membres d’ONG que treballen amb els immigrants, bé als països d’origen, bé a Espanya. I no es consideren experts: els polítics o membres de les administracions públiques, ni dels partits de l’oposició.

- Pregunta número 5: es considera negatiu que es mostrin imatges invasives amb la intimitat dels immigrants, com ara primers plans o plans de detall gratuïts que no siguin estrictament necessaris com a element de denúncia o de comprensió de la notícia.

- Pregunta número 6: es considera també negatiu que es facin servir imatges d’arxiu sense que siguin pertinents. Les imatges d’arxiu poden ser justificables quan es fa referència als fets que mostren, si són les més recents d’un fet semblant o que té relació i, de tota manera, en els teletinformatius haurien d’anar sempre retolades amb el lloc i data, per no falsejar la realitat. Reiterar les mateixes imatges en dies consecutius també es pot considerar poc adequat.

- Pregunta número 7: no es considera positiu fer servir imatges de les forces de seguretat, almenys no exclusivament. Si les imatges mostressin un delictes, pot tenir un interès general poder-les ensenyar, però el fet de saltar la tanca no és un delictes. En el cas de les imatges de les televisions del Marroc enregistrades per la policia d’aquest país, tenen clarament la intencionalitat de justificar els tirs per la pretesa violència dels immigrants.

- Pregunta número 8: es considera positiu que la informació contingui explicacions contextuals dels països d'origen dels africans que intenten saltar la tanca. Així com es veurà més endavant, totes les televisions han generalitzat el mot "subsaharians", que no respon ni molt menys a la realitat geogràfica de tots els que volen entrar a Europa.

- Pregunta número 9: es considera positiu que la informació contingui elements i aspectes de la vida quotidiana dels immigrants no determinats pels drames de la fam, la pobresa o el conflicte.

- Pregunta número 10: es considera negatiu que es facin servir imatges de plans curts d'africans ferits o morts.

És cert que l'experimentació d'aquest baròmetre s'ha de prendre com el que és, és a dir, com un experiment que ens aporta algunes pistes sobre quines recomanacions les televisions han tingut més presents durant els set dies analitzats i, per tant, durant un període determinat amb uns continguts concrets. Ara bé, ha estat una eina molt útil, ja que permet la sistematització de criteris comparatius.

3. Anàlisi dels resultats

3.1. Descripció de les principals característiques de cada cadena

3.1.1. TV3

a) Temps de dedicació i ordre d'aparició

TV3 inclou informació sobre el tema objecte d'estudi tots els dies de la mostra, tant al sumari com en la resta de l'informatiu. Durant els dies 6 i 7 d'octubre obre el sumari i després es manté majoritàriament al segon lloc, fins arribar al 12 d'octubre quan queda ubicat en un quart lloc. Entre els dies 6 i 9 d'octubre, TV3 li dedica una mitjana de 6 minuts, el dia 10 d'octubre incrementa la seva dedicació i puja el temps d'emissió (8'13") i els últims dos dies de la mostra la mitjana es redueix al voltant de 4'30".

Aquest augment del temps d'emissió del dia 10 d'octubre és una peculiaritat de TV3. Per una banda, aquest dia coincideix amb una davallada del temps dedicat a aquest tema a les altres cadenes. En segon lloc, l'objectiu de la televisió autònoma es tractar en profunditat la situació d'aquell moment (bàsicament, el desenvolupament del que anomenen "les repatriacions" i els treballs de modificació de la tanca) i, a diferència de la resta de cadenes, exposa amb trets informatius les vivències de les dones que aconsegueixen arribar a Melilla (un col·lectiu amb escassa presència mediàtica i el tractament del qual sovint se centra en el vessant de l'espectacularització) i aprofundeix en els motius que obliguen als africans a desitjar sortir dels seus països.

Presència i ubicació del tema "Tanca de Ceuta i Melilla" – TV3				
	Ordre sumari	Nº d' unitats informatives	Temps total	Ordre 1ª unitat
6/10/06	1	4	5'11"	1

7/10/06	1	5	6'13"	1
8/10/06	3	5	6'09"	5
9/10/06	2	5	6'09"	1
10/10/06	2	6	8'13"	5
11/10/06	2	3	4'47"	6
12/10/06	4	2	4'09"	1 1
Font: Elaboració pròpia				

b) Formats periodístics

Tres són els formats més utilitzats per la cadena: els "vídeos, els off" i les cròniques. En quatre edicions, aquestes cròniques es complementen amb connexions en directe. El treball de les persones enviades a la zona permet establir connexions amb indrets diferents (Melilla i, des del Marroc: Bounane, Bouârfa i Oujda) i emetre vídeos amb imatges de procedències diverses.

Les peces basades exclusivament en declaracions són escasses i, a la mostra analitzada, només va comptabilitzar-se un reportatge. Com a peculiaritat de la cadena, cal mencionar el vídeo complementari que va emetre el 10 d'octubre per explicar els motius de l'emigració africana.

c) Informació oral i visual

A partir de l'anàlisi del contingut de la informació oral (discursos dels presentadors i periodistes, i declaracions de persones alienes a la cadena), es pot establir què, en trets generals, la visió dels fets emesa per TV3 s'ha caracteritzat per:

- Tractar en profunditat els detalls dels esdeveniments, atenent tant als aspectes més recents com a dades d'utilitat per entendre el problema. Pel que fa a l'actualització, el més habitual és complementar les cròniques amb dades recents (obtingudes majoritàriament per connexions en directe).

Sobre les dades contextualitzadores, a més d'una unitat informativa encarregada d'explicar els motius dels processos migratoris, hi ha varies peces que tenen com a objectiu mostrar la vida d'aquests immigrants amb un to informatiu defugint del sensacionalisme. Així, els immigrants sempre són identificats (nom, nom/país o nom/"immigrant del" país), excepte en algunes ocasions puntuals, i les seves declaracions tenen com a objectiu explicar el que fan per superar els problemes, presentant-se com agents actius. Un exemple significatiu és el reportatge inclòs el dia 11 d'octubre, el guió del qual explica com Babou Malho cerca al seu germà (visita a un hospital, cercant-lo als voltants de la tanca,...) i, alhora, d'aquesta manera la cadena obté informació sobre qüestions quotidianes que no podria haver aconseguit sense la col·laboració de Malho mitjançant el seguiment d'un cas particular. Una altra prova d'aquest interès informatiu són les dades que la cadena aporta (exemple: "el 60% de la població de Melilla són catòlics i el 40% són musulmans").

- El domini de les ONGs com a fonts d'informació. Tant les declaracions incloses com les referències textuais fan gairebé sempre referència a ONGs com a fonts d'informació. Prova d'aquesta manera de fer és la seva presència als sumaris. A 4 dels 7 sumaris analitzats, es mencionen ONGs com a principals fonts d'informació (Metges sense Fronteres, SOS Racisme i ONGs locals). Fins i tot, a l'edició del 10 d'octubre, s'apel·la directament als immigrants com a font d'informació. Aquesta característica no fa altra cosa que incidir en la dimensió social i humanitària, dominant en el tractament informatiu d'aquesta cadena.

- L'absència d'unitats que incideixin en la confrontació política. La única excepció es troba el dia 9 d'octubre, amb motiu de la visita de Mariano Rajoy a Melilla.

- Molta cura a l'hora d'esmentar les fonts. Sempre s'anuncien, fins i tot de manera redundant. A més, TV3 té cura d'esmentar-les abans de donar les dades, el que propicia una correcta interpretació per part del telespectador.

Aquestes quatre característiques s'han mantingut al llarg de tota la setmana, el que mostra la coherència de la cadena i el seu compromís amb els protocols establerts per la mateixa. L'evolució de les narracions, dia a dia, ha estat marcada pels esdeveniments, però mantenint sempre aquests trets.

L'anàlisi dels textos periodístics revela l'ús d'expressions i termes que qualifiquen el tema com un drama i denoten clarament la posició de la cadena (exemples: "aquest drama que passa avui a Melilla", "l'últim intent desesperat de deixar enrere la misèria", "la crisi de la tanca", "cares de preocupació", "crueltat terrible", "demà començarà la part més propagandística, la repatriació", "la pressió dels cossos de seguretat" o "assalts massius"), però la retòrica aplicada no tendeix a donar-li l'èmfasi que podria convertir-les en expressions sensacionalistes. Més aviat el que es fa és adequar l'actitud de la locució al tema tractat, amb expressions fonoestèsiques que denoten preocupació i intenten fer reflexionar a l'espectador, fins i tot fent-li arribar preguntes directes. Les locucions que més s'apropen al dramatisme apareixen a les cròniques, on poden trobar-se exemples on la velocitat de locució es redueix i la durada de les pauses s'incrementa per tal d'adequar l'actitud amb allò que s'està descrivint o narrant.

De fet, es percep una forta preocupació per aconseguir una relació clara, sense ambigüitats i sense dramatització, entre el text i les imatges. Això afavoreix la comprensió i seguiment de les informacions (sempre i quan no suposi una excessiva acceleració en l'apartat visual, com a vegades succeeix als sumaris) i alhora fa que, tot i emprar imatges que també surten a altres cadenes, els seus muntatges siguin diferents.

Una altra característica de TV3 és la coherència en els rètols que s'inclouen als titulars. Excepte el dia 11 d'octubre, data en que es desconeixia la localització exacta dels africans i el rètol va ser "Confusió i desconcert al Marroc", tots ells estan redactats des del punt de vista del immigrant ("Matinada tràgica a la tanca", "Desempar absolut", "Seran repatriats", "Deportats al desert", "Retorn forçat" i "A l'espera d'una oportunitat"). Aquest fet revela la coherència de la cadena en aquest apartat i també mostra el seva postura davant dels fets d'aquella setmana, més a prop de les persones afectades que no pas a l'entorn polític i amb una dimensió humanitària.

Pel que fa al valor periodístic de les imatges, TV3 presenta varis aspectes de caràcter negatiu:

- Sobre l'ús d'imatges procedents de la televisió del Marroc. En diferents unitats apareixen muntatges basats en aquestes imatges, i la seva identificació no sempre està ben resolta. La seva procedència queda sovint

implícita (només deduïble a partir de la veu que sona parlant en àrab amb una actitud periodística) o es diu cap al final de la unitat (és el que es fa el primer dia de la seva emissió, el 6 d'octubre). A més, a nivell visual, tampoc no està ben resolta la seva identificació. La ubicació del logotip de la cadena marroquina coincideix amb la de TV3, quedant així superposats a la pantalla.

Imatge amb logotips superposats (TV3 i televisió marroquina)

- Sobre l'ús d'imatges d'arxiu. Malgrat identificar-les correctament, hi ha un cert abús d'imatges procedents d'arxiu.

- Sobre els muntatges on es barregen imatges de dies anteriors. L'efecte és un producte audiovisual informatiu d'escassa qualitat, que mostra la no disposició d'imatges del dia. Curiosament, aquesta sensació queda accentuada pel fet que TV3 sempre dona la data i localització de les imatges emeses, una pràctica del tot recomanable. Aquest problema es va detectar principalment a les edicions corresponents als dos últims dies de la mostra, ja que finalment domina un reaprofitament de les imatges ja emeses en edicions anteriors.

Ara bé, un altre aspecte positiu és que sempre defuig del dramatisme. Una qüestió que cal destacar, ja que, tot i que pugui semblar impossible arran del comportament de la resta de cadenes, aquesta característica no l'impedeix el tractament informatiu de la realitat quotidiana dels immigrants. És a dir, aconsegueix donar una imatge propera del immigrant sense caure en el sensacionalisme. Tot i que hi ha plans de rostres tristos o de persones darrera d'una reixa, per citar dos exemples, la seva durada és breu i el discurs oral imprimeix un enfocament allunyat del dramatisme. Cal parar especial atenció al tractament de les imatges dels immigrants

emmanillats dins dels autobusos (emeses per totes les cadenes el dia 9 d'octubre). El muntatge de TV3 és el menys espectacular i el discurs oral que l'acompanya l'allunya d'aquest possible efecte.

c) Fonts informatives que apareixen en declaracions

Les declaracions que poden escoltar-se a les unitats informatives pertanyen a les següents persones (entre parèntesi, el nombre total de declaracions de cada apartat):

- Polítics (Total: 5)

- Ministe de l'Interior (1)
- Vicepresidenta primera del govern (1)
- Ministre de Justícia (1)
- Ministre d'Assumptes exteriors (1)
- Mariano Rajoy (1)

- Des de l'àmbit proper a la immigració (Total: 7, de les quals 4 amb connexió telefònica)

- Portaveu SOS Melilla (1)
- Portaveu SOS Racisme Catalunya (1)
- Portaveu Prodein (1)
- Portaveu MSF (connex. telef.) (2)
- Portaveu SOS Racisme (connex. telef.) (1)
- Portaveu Companyia de Jesús (connex. telef.) (1)

- Immigrants (Total: 12)

- Immigr. no identif. (3)
- Mario da Silva (1)
- Mohamed Saha (1)
- Lamih (1)
- Passatger (1)
- Pastor, Sierra Leone (1)
- Yamati, Mali (1)
- Sidi Yara, Mali (1)
- Erica, immigrant del Camerun (1)
- Babou Malho (1)

- Altres (Total: 5)

- Franco Frattini, comissari europeu (1)
- 4 veïns de Melilla identificats (2 homes i dos dones).

En resum, hi ha una forta presència de la veu del immigrant. Aquestes persones, a més de ser identificades (amb alguna excepció puntual), reben

un tractament informatiu igualitari. En cas d'utilitzar una llengua aliena al castellà, les declaracions són doblades per un locutor diferent a l'encarregat de la unitat informativa en qüestió i, en cas de no variar el locutor, s'opta per la construcció directa (el que en premsa seria una cita textual). En resum, les seves declaracions es presenten amb entitat pròpia, de manera que queden clarament diferenciades del discurs del periodista. (exemple: "Germà meu ajudeu-nos la nostra vida és important, ajudeu-nos ens mataran, ens mataran, us ho suplico truqueu a les Nacions Unides, que ens ajudin" deia un altre passatger.)

A més, cal afegir que es detecta cert interès per incloure la paraula de la dona. Així, per exemple, el dia 9 d'octubre, sobre les imatges dels immigrants emmanillats dins de l'autobús, el discurs destaca la presència d'aquest col·lectiu i a l'últim pla d'una peça informativa apareix el rostre d'una dona, la veu de la qual també pot escoltar-se.

TV3: Últim pla d'una unitat informativa emesa el 9 d'octubre

D'igual manera, les ONGs també ocupen un lloc important dins d'aquest apartat. En aquest sentit, cal afegir el fet que una de les persones entrevistades pertanyi a SOS Catalunya. Això reflecteix l'interès de la cadena en la cerca de fonts properes, però alhora documentades.

La decisió de no incidir en la confrontació política queda palesa al llistat de les fonts de les declaracions. De fet, a diferència de la resta de cadenes, aquí la presència de María Teresa Fernández de la Vega i de Mariano Rajoy, les dues veus protagonistes de la confrontació al conjunt de les cadenes, no sobresurten sobre la resta de polítics.

3.1.2. TVE-1

a) Temps de dedicació i ordre d'aparició

Al llarg de la setmana analitzada el tema objecte d'estudi apareix tots els dies, tant al sumari com en forma d'unitat informativa. Els tres primers dies ocupa el primer lloc en tots dos apartats i després, tot i mantenir-se dins dels sumaris, les unitats informatives on es desenvolupa queden ubicades més enllà de la sisena posició. Ara bé, ocupar les primeres posicions no és sinònim d'una major durada. Justament en la primera edició que no obre sumari, tot i aparèixer com la setena peça informativa, se li dedica uns 10' repartits en 7 unitats informatives.

El dia 11 d'octubre (data en que es celebra la reunió a Rabat del ministre d'afers exteriors, Miguel Angel Moratinos, i el seu homòleg) decau significativament el temps dedicat a aquest assumpte. Altres temes (pluges a Espanya, Pakistan, Guatemala, sequera a l'Amazònia, reunió de Rodríguez Ibarra amb Zapatero a la Moncloa i Piqué/Estatut) la desplacen cap a l'onzena posició. Així, aquest dia el temps total de dedicació és de 2'22", mentre la resta supera els 5'.

Presència i ubicació del tema				
"Tanca de Ceuta i Melilla" – TVE-1				
	Ordre sumari	Nº unitats informatives	Temps total	Ordre 1ª unitat
6/10/06	1	6	9'08"	1
7/10/06	1	6	7'48"	1
8/10/06	1	6	8'37"	1
9/10/06	3	7	10'08"	7
10/10/06	3	5	5'19"	7
11/10/06	4	1	2'22"	1
12/10/06	3	5	6'11"	9

Font: Elaboració pròpia

b) Formats periodístics

El format periodístic dominant és la connexió en directe. En concret, els primers cinc dies des d'indrets africans (Ceuta, Melilla, frontera Marroc/Algèria, Oujda, Uanana i Ouarfa) i l'últim des de Luxemburg amb motiu de la cimera europea. Aquestes connexions sempre es

complementen amb cròniques dels corresponents i amb diferents declaracions. Només es van realitzar dos breus reportatges.

c) Informació oral i visual

A partir de l'anàlisi del contingut de la informació oral (discursos dels presentadors i periodistes, i declaracions de persones alienes a la cadena), es pot establir que, en trets generals, la visió dels fets emesa per TVE ha seguit la següent evolució:

a) Explicació de la notícia amb llenguatge bèl·lic i èmfasi en la reacció dels polítics. El dia 6 d'octubre el fet es qualifica com "asalto" i es parla "de la inusitada violència de los inmigrantes". El teleinformatiu incorpora declaracions del ministre de l'Interior, de la vicepresidenta primera del govern, del president del govern i del cap de l'oposició. Des de l'àmbit de la immigració, només intervé el portaveu de l'Associació Pro Drets Humans. Des de la cadena, i fent referència a la Federació d'Associacions Pro Immigrants ACOGE, el presentador destaca el fet de que els immigrants que entren per la tanca o en pasteres només representen 60.000 persones en front del milió de "sin papeles" que arriben en avió fonamentalment des d'Amèrica Llatina. S'intenta així minimitzar l'envergadura de la notícia, tot i encapçalar sumari i teleinformatiu.

b) Explicació de les vivències dels immigrants, amb una òptica humanitària. El dia 7 d'octubre es parla de "inmigrantes abandonados en el desierto". Comença a canviar el punt de vista. Es presenten entrevistes a persones del Camerun, Senegal i Congo, a més d'intervenir el portaveu de Metges sense Fronteres. Des de l'àrea política, només apareix la vicepresidenta del govern.

c) Explicació de les vivències dels immigrants / confrontació política. Els dies 8, 9 i 10 d'octubre es continua atenent les vivències dels immigrants, sent el més significatiu un reportatge emès el dia 9 d'octubre amb immigrants a la mesquita de Melilla com a protagonistes; es reforça la confrontació entre el PSOE i el PP (bàsicament amb les figures de María Teresa Fernández de la Vega i Mariano Rajoy) i el dia 10 d'octubre s'incorpora la veu de IU, amb Gaspar Llamazares.

d) Vies de solució (cimeres a Rabat i Luxemburg) i mesures de seguretat a la frontera. Finalment, els dies 11 i 12 d'octubre, l'interès es centra principalment en les reunions polítiques concertades per trobar vies de solució i en la manera en que s'està procedint per a retornar els immigrants al seu lloc d'origen. El dia 12, a més, es dona èmfasi en les mesures de

seguretat adoptades a la tanca de Melilla amb un reportatge sobre l'helicòpter encarregat de la vigilància nocturna.

Aquesta evolució cap a la recerca i tractament d'aspectes que poden minvar el problema també queda reflectida al vocabulari emprat. Durant els primers dies, es fa ús de terminologia i expressions pròximes al llenguatge bèl·lic i de conflicte. Són les edicions que tenen com centre d'atenció els successos entorn la tanca. A mitjans de setmana, l'enfocament tendeix a ressaltar aspectes més humanitaris, i provoca un canvi en el llenguatge utilitzat. No obstant aquesta modificació, termes imprecisos i inadequats continuen introduint-se, adjectivant i definint esdeveniments i participants (com ara, "asalto", "inusitada violencia", "alud", "deportados", "repatriación", "irregulares", "marea humana" i "inmigración ilegal", entre d'altres). Ara bé, cal advertir que el discurs oral, en lloc d'imprimir trets dramàtics a aquesta mena de paraules, el que intenta és mostrar-les com a fets objectius a destacar i/o denunciar.

Referent al vocabulari, una de les característiques que diferencia TVE-1 de la resta és l'ús de paraules amb sentit metafòric, el que pot generar problemes. Aquest és el cas, per exemple, de "nueva idea para impermeabilizar la frontera", com si aquest fenomen es tractés d'un simple problema tècnic.

Pel que fa a l'anàlisi de contingut de les imatges, no es pot establir una evolució semblant (des del plantejament del tema com a problema cap a la recerca de solucions). Els immigrants són els principals protagonistes i les seves imatges representen a persones que viuen en situació desesperada (immigrants als centres de recollida, ferits, en situació d'espera per tal de ser retornats, caminant al costat d'una carretera, caminant pel desert, asseguts al desert, agrupats en cues per països, emmanillats dins d'un autocar, plorant,...). Quan la informació oral dona alguna dada amb certs trets positius, s'intenta sincronitzar aquesta amb una imatge més positiva (a l'edició del 8 d'octubre es veuen immigrants de Mali i Senegal ballant i cantant després que els cònsols dels seus països els comunicuessin que serien repatriats en avió). Però això són casos molt puntuals i el resultat produeix un efecte de tant elevat contrast, que no acaba oferint la imatge recomenada sinó tot el contrari.

Juntament amb aquesta imatge de les condicions de la immigració, altres imatges de caràcter rellevant són aquelles que intenten explicar les mesures de seguretat. El dia 6 d'octubre es fa ús del grafisme elaborat pel

ministeri de l'Interior per explicar detalladament els canvis que es produiran en la tanca fronterera per tal d'evitar el pas dels immigrants i l'últim dia de la mostra, amb un reportatge, s'exposen els procediments de la vigilància nocturna (cal tenir present que els cossos militars i la bandera espanyola tenen en aquesta jornada una significativa presència mediàtica, atès que es celebra la desfilada amb motiu del "Día de la Hispanidad").

Pel que fa a l'ús d'imatges amb elevada càrrega dramàtica, TVE-1 presenta cert abús en aquest sentit. El dia 9 d'octubre TVE-1, com la resta, mostra imatges de plans curts de detalls força dramàtics (mans emmanillades que surten des de la finestra d'un autocar) o primers plans commovedors (rostres plorant i cridant). La cadena pública justifica la seva emissió com una actuació de denúncia. Però, el cert és que aquestes imatges tornen a aparèixer a les edicions del 10 i 11 d'octubre, acompanyant unitats informatives que desenvolupen altres assumptes relacionats. Tot i l'elevat desplegament periodístic, s'opta per una reutilització de les imatges, probablement degut al seu elevat component dramàtic.

d) Fonts informatives que apareixen en declaracions

Les declaracions que poden escoltar-se a les unitats informatives pertanyen a les següents persones (entre parèntesi, el nombre total de declaracions de cada apartat):

- Polítics (Total: 19)

Vicepresidenta del govern (6, 2 de les quals en sumari)

President del govern (1)

Ministre de l'Interior (3, 1 de les quals en sumari)

Ministre d'Afers Exteriors (2)

PSOE: José María Blanco (1)

PP: Mariano Rajoy (4, 1 de les quals en sumari)

PP: Angel Acebes (1)

IU: Gaspar Llamazares (1)

- Des de l'àmbit proper a la immigració (6, 2 de les quals amb so telefònic):

Portaveu de l'Associació Pro Drets Humans (1)

Associación marroquí de ayuda al refugiado (1)

Portaveu Metges sense Fronteres (2, 1 de les quals amb so telefònic)

Portaveu SOS Racisme (1, amb so telefònic)

Secretario general de la comisi3n isl3mica de Melilla (1)

- Immigrants (10):

Un jove de Mal3 (1)

Un jove camerun3s (1)

Un immigrant no identificat (que parla castell3) (1)

Michel de Togo (1)

Jove economista de Mal3 (1)

Jove (des de l'autob3s) (1)

Immigrant (1)

Sa3d de Burkina Faso (1)

Ali (1)

Jove de Mal3 (1)

- Altres (2):

Franco Frattini, comissari europeu (1)

Caporal de la Gu3rdia Civil (1)

En definitiva, hi ha un clar predomini de declaracions de fonts institucionals-pol3tiques. Des del govern central s'expliquen les mesures adoptades davant d'aquesta situaci3, es critica l'actuaci3 insuficient del Marroc i s'insisteix en la necessitat que la UE intervingui i recolzi les actuacions espanyoles. Des de l'oposici3, es fa 3mfasi en la incompet3ncia del govern. Aquesta doble visi3 d3na una perspectiva de confrontaci3 pol3tica entre els principals partits.

Per3, si es sumen les declaracions dels immigrants i dels col·laboradors d'ONGs, pot afirmar-se que hi ha un cert equilibri entre ambd3s apartats. Ara b3, a difer3ncia del que succeeix amb els altres declarants, les intervencions dels cooperants i dels propis immigrants sovint s'emeten en un segon pla sonor mentre que el periodista realitza la traducci3. En aquest sentit nom3s hi ha una excepci3, que coincideix amb l'3s del castell3 per part de l'immigrant entrevistat.

3.1.3. Antena 3

La política programàtica d'aquesta cadena va permetre la supressió de dos dels telenotícies que haurien quedat inclosos en la mostra seleccionada. El motiu de l'anul·lació de l'emissió va ser la retransmissió en directe de dos partits de futbol de classificació del mundial entre la selecció espanyola i altres dues seleccions (la de Bèlgica i la de San Marino).

a) Temps de dedicació i ordre d'aparició

Presència i ubicació del tema "Tanca de Ceuta i Melilla" – Antena 3				
	Ordre sumari	Nº unitats informatives	Temps total	Ordre 1ª unitat
6/10/06	1	4	5'32"	1
7/10/06	1	4	8'16"	1
8/10/06	-	-	-	-
9/10/06	1	4	5'29"	1
10/10/06	3	4	4'48"	5
11/10/06	2	7	7'18"	4
12/10/06	-	-	-	-
Font: Elaboració pròpia				

Dels 5 telenotícies analitzats, 3 obren amb la informació sobre la tanca, fins i tot el dia 9 d'octubre, jornada en que la novetat informativa es situava al Pakistan (terratrèmol) i ja es podien començar a avaluar les conseqüències de l'huracà *Stan*. Ara bé, encara que no sigui la notícia d'obertura als altres dos programes analitzats, per la seva posició en el marc de l'informatiu, aquest pot considerar-se un esdeveniment de gran interès per la cadena.

Des del punt de vista de la dedicació temporal, la mitjana de temps dedicat a cada teleinformatiu és de 6', donant-se la major ocupació els dies 7 d'octubre (8'16") i el 11 d'octubre (7'18"). En el primer cas, l'augment està justificat pels fets del dia (Metges sense Fronteres localitza els immigrants abandonats al desert), però en el segon cas es deu a la inclusió d'imatges

d'immigrants amagats als boscos a l'espera d'entrar a Espanya, procedents d'altra programa de la cadena ("A fondo"). Es tracta d'una estratègia d'autopromoció.

b) Formats periodístics

El formats periodístics dominants són el "vídeo i l'off". Després, dominen les connexions en directe, bàsicament amb Ceuta i Melilla (amb una única excepció: connexió telefònica amb l'enviat especial des de la ciutat de Bouârfá). Les cròniques són escasses. I, per últim, cal afegir l'emissió d'imatges extretes d'un altra espai de la cadena ("A fondo") com a "minireportatge".

c) Informació oral i visual

A partir de l'anàlisi del contingut de la informació oral (discursos dels presentadors i periodistes, i declaracions de persones alienes a la cadena) i de la informació textual (titulars en pantalla), es pot establir la següent conclusió: es reforça un enfocament social, defugint de la dimensió política, però la seva finalitat està més pròxima a l'exaltació del drama que no pas a la informació estricta.

L'enfocament social queda palès per la significativa quantitat de declaracions realitzades per portaveus de ONGs i ciutadans immigrants que s'han incorporat a les peces informatives. Però el contingut de la majoria es centra en descripcions dramàtiques i molt emotives de les situacions que viuen aquestes persones. Sembla ser que el principal criteri de selecció és el grau de dramatisme que transmeten. Així, per exemple, el 9 d'octubre un membre d'una ONG va dir: "ellos solamente te hablan de miedo" i (reben un tracte) "como si fueran criminales de la peor calaña". Una altra prova: el 10 d'octubre les declaracions d'un altra portaveu d'una ONG indicaven que "la gente está muy asustada" i descrivien la situació en termes com aquests: "el segundo autobús está lleno de mujeres y bebés", remarcant amb la veu la major fragilitat d'aquestes persones.

El llenguatge emprat per la pròpia cadena també tendeix clarament cap a l'espectacularització. Així, apareixen rètols titulant les unitats informatives amb un to alarmista (exemple: "Avalancha mortal") o d'impacte més emocional que no pas informatiu (exemples: "El fin de un sueño" o "Acorralados por el hambre"). El llenguatge està ple d'adjectius, ressaltats en el discurs amb l'aplicació d'una retòrica que fa èmfasi en les qüestions

més dramàtics, sobretot en el cas del presentador dels dies feiners, Matías Prats. Alguns dels exemples més significatius són els següents: “estos jóvenes de mirada perdida y triste”, “tirados en el desierto”, “situación angustiosa de los que esperan la devolución”, “un largo viaje que no todos terminan”, “ya no encuentran nada que comer (...) lo único comestible es la hierba que crece en el campo”, entre d’altres. Expressions que contrasten amb la perspectiva que es va fer servir el primer dia de la mostra (6 d’octubre), quan es parla de “último asalto a Melilla” y de la “violència inusitada de los inmigrantes”.

A tall de curiositat, el dia 10 d’octubre s’emet una declaració de la portaveu de SOS Racisme que diu “si los abandonan a su suerte, los matarán”, el presentador, al seu discurs, modifica la frase i diu “si los abandonan a su suerte, morirán”. És a dir, tot i l’ús d’un llenguatge ple de paraules-impacte, es detecta cert autocontrol.

Durant el cap de setmana, amb el canvi de presentador de les edicions, es suavitza lleugerament aquest to dramàtic, sobretot pel que fa a l’ús de la retòrica. Però, ahora, guanya pes la confrontació directa entre PP i PSOE amb la inclusió d’una unitat informativa dedicada a explicar el viatge de Mariano Rajoy a Melilla i les seves crítiques cap al President del govern, seguida d’un altra amb les rèpliques de la vicepresidenta primera del Govern.

Les imatges també recolzen aquesta dramatització. És més, l’elevat nombre d’unitats basades en el format “vídeo” i en el format off dels presentadors, implica en aquest cas, l’ús d’imatges amb un important pes al missatge final. Les proves més clares d’aquest fenomen són les següents:

- Imatges en exclusiva d’Antena 3, que responen a criteris sensacionalistes. El dia 6 d’octubre la cadena dedica un temps significatiu a la imatge d’un africà ferit que ha aconseguit entrar a Melilla (se’l mostra al carrer coixejant, a l’hospital, entrant a un cotxe,...) i, al sumari, se’l presenta com un heroi (“sólo uno, este joven, logró entrar en España”). Tot i així, no s’inclouen declaracions d’aquesta persona.

Antena 3: Imatge del jove que la cadena presenta com un heroi (“sólo uno, este joven, logró entrar en España”), però del que no s’escolta la veu.

- Apareixen plans de marcat contingut dramàtic. En general, dominen imatges de petits grups o d’individus solitaris i, sobretot, destaquen les reiteracions d’imatges de mares i fills, de plans generals de situacions quotidianes on queda reflectida la pobresa i de plans on destaquen els ulls (alguns cops, mirant amb força a camera), les mans i les cares.
- Igual que la resta de cadenes, Antena 3 emet les imatges dels immigrants emmanillats dins dels autocars el dia 9 d’octubre i les repeteix a les edicions posteriors.

Els únics grafismes que fa servir són mapes per indicar la ubicació dels fets narrats i/o el punt de la connexió telefònica, i el dia 6 d’octubre va aparèixer el material ofert pel ministeri de l’Interior per explicar els canvis que es realitzaran a la tanca com a conseqüència dels incidents. Per altra banda, Antena 3 també va emprar imatges (de la zona boscosa fronterera) procedents de la televisió marroquina, identificant-les.

Sobre la qualitat dels muntatges, cal assenyalar que les imatges no sempre resulten clarament identificades. Es va detectar l’ús d’imatges anteriors al dia d’emissió sense indicar a la pantalla la data corresponent i, també, d’imatges on no s’indica la seva localització.

d) Fonts informatives que apareixen en declaracions

Les declaracions que poden escoltar-se a les unitats informatives pertanyen a les següents persones (entre parèntesi, el nombre total de declaracions de cada apartat):

- Polítics (Total: 5)
 - Vicepresidenta (3)
 - Ministre d’Afers Exteriors (1)
 - Mariano Rajoy (1)

- Des de l'àmbit proper a la immigració (Total: 15, de les quals 7 amb so telefònic):
 - Prodein (2) (titular + notícia)
 - Portavoz MSF (4) (3 vegades en un mateix informatiu i les 4 amb so telefònic.)
 - Remar (1)
 - Portavoces Infancia sin fronteras (2)
 - Portaveu SOS Racisme (3) (totes amb so telefònic)
 - Médico Ceti Ceuta (1)
 - Médico Cruz Roja (1)
 - Responsable Remar Melilla (1)
- Immigrants (Total: 11)
 - Resident africà no identificat (1)
 - Immigr. no identificats (3)
 - Dona des d'autobus (2) (mateixa imatge en 2 inform. diferents, sense traduir)
 - Home des de l'autocar sense identificar (2) (titular + notícia)
 - Home de Gambia (1)
 - Salif, Guinea Conakry (1)
 - Osman, Guinea Bissau (1)
- Ciutadania propera (Total: 1)
 - Veí de Melilla no identificat (1)

Són els agents socials col·laboradors (ONGs) i els ciutadans immigrants els que presenten el major nombre de declaracions dins de la mostra de teletinformatius analitzada. En tots dos casos, la principal finalitat és insistir en la precària situació en que es troben els immigrants, però, a diferència dels portaveus de les organitzacions no governamentals, els immigrants parlen majoritàriament des de l'anonimat.

Des del terreny polític, domina la presència de la vicepresidenta, les declaracions de la qual es centren en les actuacions del govern (canvis a la tanca i respecta als principis de la legalitat i el tractament humanitari). Tot i que en alguna unitat també queda palesa la confrontació entre govern i oposició, no és aquest el tret dominant.

Tot plegat significa que Antena 3 reforça un enfocament més social que no pas polític, sense oblidar que l'objectiu de les unitats està més proper a l'exaltació del drama que no pas a la informació estricta.

3.1.4. Tele 5

a) Temps d'ocupació i ordre d'aparició

Aquesta televisió també informa sobre la tanca de Melilla i Ceuta al llarg de tota la setmana analitzada, però a diferència de la resta de cadenes:

- No inclou aquesta temàtica als sumaris de l'11 i 12 d'octubre, sent també aquests dies els que menys temps l'hi dedica. És a dir, l'atenció disminueix progressivament al llarg del període estudiat. Dels 11'12" del 6 d'octubre, que la situa com la cadena que més temps li va dedicar aquell dia, passa a durar només 57" l'últim dia analitzat, molt per sota de la resta de cadenes.
- Tot i que s'inclou al sumari, sempre ocupa un lloc poc destacat al decurs del programa (excepte el primer dia). El cas més clar apareix el 8 d'octubre, quan és el primer tema del sumari, però ocupa l'onzena posició al teleinformatiu. És com si s'utilitzes aquesta temàtica per tal de mantenir a l'espectador atent, fet que implícitament significa que se li dona la categoria d'un tema de fort interès social.

Presència i ubicació del tema				
"Tanca de Ceuta i Melilla" – Tele 5				
	Ordre sumari	Nº unitats informatives	Temps total	Ordre 1ª unitat
6/10/06	1	9	11'12"	1
7/10/06	2	6	5'57"	11
8/10/06	1	5	7'49"	11
9/10/06	1	7	6'41"	7
10/10/06	5	6	4'41"	5
11/10/06	-	5	3'19"	9
12/10/06	-	2	57"	7

Font: Elaboració pròpia

b) Formats periodístics

El formats periodístics dominants són el "vídeo i l'off", seguit de les connexions en directe amb indrets diferents (Ceuta, Melilla, Ain-Chouatie, Bou Arfa, Oujda i el Congrés dels Diputats a Madrid) i una, via telefònica,

amb l'enviat especial des de Nador. Són escasses les cròniques i les peces centrades exclusivament en declaracions. A més, una única unitat es correspon amb un breu reportatge.

c) Informació oral i visual

A partir de l'anàlisi del contingut de la informació oral i visual, es pot establir que, en trets generals, la visió dels fets emesa per Tele 5 ha seguit la següent evolució:

a) 6 d'octubre: Explicació de la notícia amb imatges emeses per la televisió marroquina cedides per la policia d'aquell país, fet que es diu explícitament, i amb un rètol poc aclaridor ("Mueren seis subsaharianos tras la intervención marroquí"). També s'inclouen els gràfics elaborats pel ministeri de l'interior de les operacions de remodelació de la tanca. Respecte a les declaracions, només hi destaquen els inserts de polítics (ministre de l'Interior amb 3 declaracions diferents, vicepresidenta primera del govern, diputats del PNB i de IU-ICV).

b) 7 d'octubre: Al sumari apareixen imatges dels africans que seran deportats al Marroc amb el rètol "El rostro de la desolación". L'atenció es centra en les possibilitats de retorn al lloc d'origen dels immigrants, destacant als rètols termes derivats del mot expulsió, i en la confrontació entre el govern i el partit de l'oposició. Altres temàtiques abordades van ser les millores de seguretat a la tanca i el rescat d'algunes persones que van naufragar amb una pastera a Fuerteventura. Aquest últim cas a partir d'un breu reportatge. També, igual que el primer dia, s'utilitzen algunes imatges de les televisions del Marroc.

Pel que fa a les declaracions, a més de polítics, a aquesta edició intervé un portaveu de Metges sense Fronteres (so telefònic), la declaració d'un immigrant identificat com a "Shamir, inmigrante senegalés expulsado" (so telefònic) i breus declaracions d'altres africans sense identificar.

c) 8 d'octubre: La informació es centra en el canvi de posició de les autoritats marroquines respecte als immigrants que volen ajudar a "repatriar", i en la visita sorpresa de 5 membres de la Comissió Europea a Ceuta i Melilla. No obstant això, es continua desenvolupant informació sobre l'enfrontament entre polítics i sobre els propis immigrants, tant de caràcter negatiu (la seva situació a Melilla) com positiu (l'ajuda que reben de la població autòctona). En aquest sentit, el més destacat és una unitat

informativa sobre immigrants que fa temps que viuen a Espanya i que treballen com a venedors ambulants.

d) 9 d'octubre: El tractament del tema incrementa els components d'espectacularització. Les imatges dels africans emmanillats dins dels autocars, amb un elevat dramatisme, obren el telenotícies. En canvi, els dies laborables la primera imatge d'obertura de l'informatiu sempre estava dedicat al presentador. S'explica la ruta seguida per aquests vehicles i, alhora, continua tractant-se la confrontació política.

e) 10 d'octubre: Es tracta sobre els denominats "processos de repatriació" i de les obres per reforçar la tanca. S'adverteix una escassa cura del material audiovisual. Per exemple, 5 de les 6 unitats informatives d'aquesta edició porten com a títol "Inmigrantes Ilegales", un qualificació no recomanada pel CAC (en edicions anteriors també es va fer ús d'aquest concepte, però el dia 10 d'octubre resulta molt reiteratiu). Pel que fa a les imatges, algunes són repeticions de les emeses el dia anterior, tot i que en una ocasió coincideixen amb un text que diu "tenemos información de hace una hora".

f) 11 d'octubre: Amb el rètol "Tras las avalanchas llega la diplomàcia", que apel·la directament a la falta de previsió de les autoritats polítiques, es tracta la reunió entre els ministres d'afers exteriors d'Espanya i Marroc. Torna a aparèixer l'enfrontament polític i, també, dades sobre la situació dels immigrants, destacant aquelles que pertanyen a una conversa d'un periodista amb dos ciutadans de Libèria, que no s'han assabentat del que ha succeït, per donar una imatge propera d'aquests ciutadans i també per posar en evidència com desenvolupa el periodista la seva feina (la seva professionalitat).

g) 12 d'octubre: Els 57 segons (només el 1,55% del conjunt del teletinformatiu) destinats a aquest assumpte es centren en la conversa del Rei amb Mohamed VI, perquè acceptés els retorns, amb imatges ja emeses el 6 d'octubre. I, en segon lloc, en la repetició de declaracions de la vicepresidenta primera del govern realitzades el 5 d'octubre. L'objectiu de Tele 5 es demostrar que María Teresa Fernández de la Vega es contradiu.

És a dir, el discurs va evolucionant a mesura que nous fets es van produint, però la dimensió política es molt marcada. L'enfrontament entre PP i PSOE forma part de totes les edicions analitzades. És més, la cadena mostra clarament la seva opinió respecte aquest fet, que denomina com "la

polèmica política". Per una banda, als discursos periodístics es troben clares referències a la seva orientació (per exemple: "la situación (...) está golpeando de lleno al gobierno de Zapatero"), però també es fan muntatges que afavoreixen aquesta interpretació (per exemple, abans d'escoltar al ministre d'assumptes exteriors que parla sobre la legalitat de les actuacions, la periodista diu "por parte del ministro español, no se ha escuchado crítica alguna al trato dado a los inmigrantes por la policía", l'efecte que s'aconsegueix és posar en evidència el discurs demagògic del polític). De manera generalitzada, les declaracions de María Teresa Fernández de la Vega són respostes a plantejaments de Mariano Rajoy i el muntatge, que sovint ubica al president del PP davant de la vicepresidenta primera del govern, reforça una interpretació d'incompetència per part del govern central. Com anècdota, cal indicar que aquest muntatge de declaracions seguides va provocar un error a la identificació dels polítics a una unitat informativa del 7 d'octubre: ambdós van ser identificats com a Mariano Rajoy. Presidente del PP.

De fet, Tele 5 es mostra com un agent social més que hi participa dels esdeveniments. Prova d'això són les repetides redifusions parcials, i referències, d'un reportatge emès per la cadena al setembre, en el que es revelava el comportament agressiu d'un guàrdia civil cap a un immigrant.

A més de voler mostrar la seva implicació amb l'actualitat, cal parar també atenció en la preocupació de Tele 5 per exhibir el seu rigor periodístic, per donar una imatge de professionalitat. Per tal d'aconseguir aquest efecte segueix diferents estratègies:

- Expressions que incorporen la primera persona del plural, remarcant-les amb la locució ("ésta son las únicas imagenes que hemos conseguido", "les daremos todos los detalles",...)
- Expressions que apel·len als esforços de la cadena ("un equipo de informativos Tele 5 se ha desplazado hasta allí para intentar averiguar qué pasó anoche", "llevamos todo el día intentando recabar el mayor número de datos...", adreçant-se a un periodista: "gracias por ese trabajo que nos acerca a los inmigrantes",...)
- Expressions que fan èmfasi en les tasques d'actualització ("son imágenes que acabamos de recibir", "nos llegaba hace apenas media hora"...). En una unitat informativa aquesta mena d'expressions resulta del tot incoherent, ja que coincideix amb imatges d'arxiu.

Referent a la representació visual dels immigrants, a Tele 5 dominen les imatges de grups (caminant, asseguts al desert, rodejats per membres de la Creu Roja, dins d'un avió,...). Malgrat això, també es troben casos on es tendeix cap a l'espectacularització amb plans detall (peu ferit després de caminar durant hores, taques de sang al terra, peces de roba enganxades al filferro de la tanca,...) i primers plans de rostres desesperats, majoritàriament d'homes. Però el punt àlgid de sensacionalisme correspon al dia 9 d'octubre, quan les imatges dels immigrants emmanillats als autocars va estar acompanyada per un text que no feia una altra cosa que sobredimensionar el caràcter dramàtic de la situació (exemple: "exposados y hacinados en autobuses (...) no tienen agua, ni alimentos y les angustia la posibilidad de que les dejen en tierra de nadie").

d) Fonts informatives que apareixen en declaracions

Les declaracions que poden escoltar-se a les unitats informatives pertanyen a les següents persones (entre parèntesi, nombre total de declaracions de cadascun dels apartats):

- Polítics (Total: 16)
 - Ministe de l'Interior (3 a una mateixa edició)
 - Vicepresidenta primera del govern (5)
 - Diputat del PNB (Emilio Olavarría) (1)
 - Diputat d'IU-ICV (Joan Herrera) (1)
 - Ministre d'Afers Exteriors (1)
 - Adjunta al Defensor del Pueblo (1)
 - Mariano Rajoy (3)
 - Ángel Acebes (1)
- Des de l'àmbit proper a la immigració (Total: 1, amb so telefònic)
 - Portaveu de Metges sense Fronteres (1, amb so telefònic)
- Immigrants (Total: 8, de les quals 1 amb so telefònic)
 - "Shamir, inmigrante senegalés expulsado" (so telefònic, en titular y notícia) (1)
 - Sekun (1)
 - Subsahariano (1)
 - Inmigrante (1)
 - Kolibali, Mali (1)
 - No identificados (3)
- Altres (Total: 2)
 - Dos ciutadans de Melilla anònims (1 home y 1 dona)

La majoria són fonts institucionals de l'àmbit polític, el que demostra la dimensió política de la informació aportada per Tele 5. Ara bé, la presència de les veus dels immigrants és més destacada del que aquest llistat mostra. Una de les peculiaritats d'aquesta cadena és l'aprofitament del so ambient dels enregistraments. Aquest sovint es presenta amb un pla sonor elevat, el que permet la seva audició. En algunes ocasions es solapa amb les paraules del periodista que intervé en primer pla sonor i, en d'altres, el locutor realitza pauses intencionades per tal que el so ambient passi a ser el principal punt d'interès. Aquesta segona opció propicia l'audició de declaracions d'immigrants que no parlen castellà: el periodista deixa la veu del ciutadà sonant durant uns segons i, a continuació, tradueix les seves paraules sense que això trenqui la linealitat del seu discurs oral. El dia 7 d'octubre es va detectar un error a la interpretació del periodista: aquest comença dient "Mali, su país de origen", mentre que l'entrevistat havia dit: "moi, c'est le Burkina Faso...".

Aquesta estratègia també es va aplicar en el tractament periodístic d'una visita de María Teresa Fernández de la Vega a Ceuta, on la tècnica va permetre escoltar les explicacions fetes per la policia a la vice-presidenta. El resultat és un producte audiovisual que simula una major objectivitat, però que, en realitat, no deixa de ser una construcció mediàtica.

3.2. Anàlisi global de les narracions audiovisuals

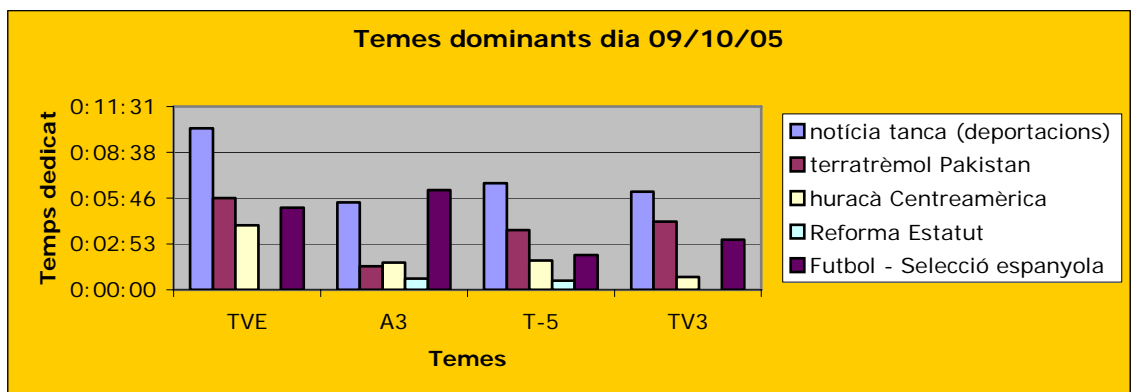
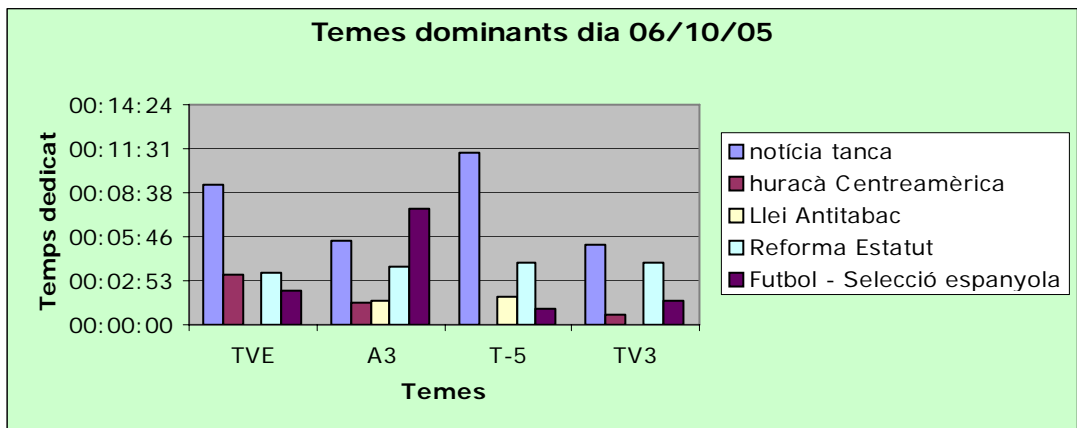
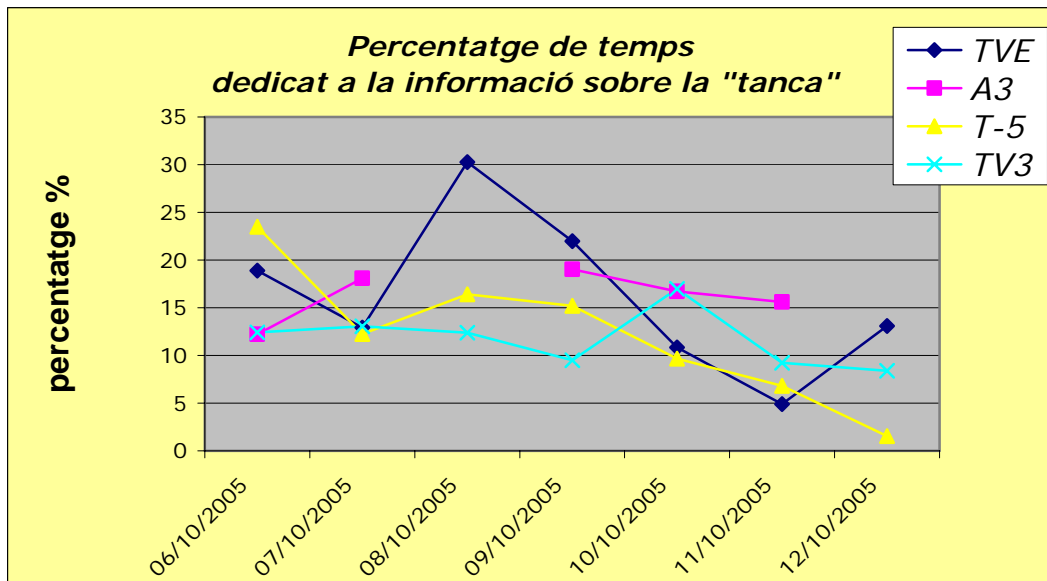
3.2.1. Presència del tema: Temps de dedicació i ordre d'aparició

Si bé és cert que totes les cadenes han tractat als seus teletinformatius els fets de Ceuta i Melilla, l'anàlisi comparatiu mostra una desigualtat en quant al temps total dedicat per cadascuna de les cadenes, en termes absoluts i relatius, i també pel que fa a l'evolució del temps diari.

En termes absoluts, la cadena que més temps ha dedicat a aquestes informacions ha estat TVE-1 (49'33"), seguida de TV3 (40'51") i Tele 5 (40'36"). En quart lloc apareix Antena 3 (31'23"), cadena que va eliminar durant la setmana de la mostra dos edicions del teletinformatiu analitzat, amb motiu d'una retransmissió de futbol.

Però, en termes relatius, tenint en compte les durades dels respectius informatius, la primera posició és per Antena 3 (el 16,07% de la informació recollida als informatius analitzats es dedica a aquest tema), desplaçant TVE-1 a un segon lloc (15,12%). I, des d'aquest punt de vista, també apareixen molt igualades Tele 5 (11,72%) i TV3 (11,56%).

En definitiva, la classificació feta a partir dels valors absoluts situa les televisions públiques per davant de les privades, amb una posició destacada de TVE-1 sobre la resta. Però, si s'observa el percentatge de temps dedicat al tema respecte als temps totals dels teletinformatius, la primera posició resta en mans d'Antena 3, tot i que amb una escassa diferència en comparació amb la cadena pública estatal. Per altra banda, l'aplicació d'ambdues unitats de mesura apropen TV3 i Tele 5.

Una anàlisi dels temes dominants als informatius dels dies 6 i 9 d'octubre, que coincideixen respectivament amb la mort de sis immigrants i amb el trasllat al desert en autobusos de grups d'immigrants emmanillats, aporta informació sobre l'actuació de les cadenes en aquests dos moments:

- 6 d'octubre: A TVE-1 i Tele 5, el tema principal és clarament la notícia dels 6 morts a la tanca de Melilla, també ho és a TV3 (però gairebé igualat per la reforma de l'Estatut). Antena 3 ressalta, en canvi, el futbol (selecció espanyola), situant el tema de la tanca en segon lloc.

- 9 d'octubre: Es repeteix una situació semblant. TVE-1, Tele 5 i TV3 mantenen com a tema dominant la notícia dels immigrants, per damunt d'altres notícies relacionades amb catàstrofes naturals, i Antena 3 continua dedicant major atenció cap al futbol.

Tot i els condicionants aliens als fets objecte d'aquest anàlisi (durades variables dels teleinformatius, coincidència amb altres notícies importants, nombre de connexions en directe,...), és reveladora l'aposta informativa que han fet les diferents televisions sobre els fets de Ceuta i Melilla si es relaciona, per dies, el temps totals dedicats i els fets que van succeir. A continuació, es destaquen els trets que més fan diferenciar les cadenes entre si (exceptuant Antena 3, ja que la interrupció de les emissions en dos ocasions no permet aplicar aquest criteri d'anàlisi):

- TV3: En comparació amb la resta, la proporció de temps dedicat dins dels seus teleinformatius cada dia mostra una línia amb daltabaixos poc significatius i el dia 10 d'octubre, quan les altres cadenes mostren una reducció de l'interès, TV3 arriba al punt més alt (16,98%), coincidint amb l'arribada dels autocars que traslladen immigrants a la frontera amb Mauritània i amb la sortida dels primers avions cap al Senegal i Mali. Aquell dia la cadena pública autonòmica, a més de tractar els assumptes recents, va emetre una peça dedicada a les dones que aconsegueixen arribar a Melilla, feta per les enviades especials, i va explicar els principals motius de la immigració amb una peça complementària.

- TVE-1: L'evolució de TVE-1 s'enfila el dia 8 d'octubre, coincidint amb la localització d'immigrants abandonats al desert, per part dels equips de televisió enviats a la zona, i amb l'acord de les autoritats del Marroc amb els ambaixadors de Mali i del Senegal per repatriar els ciutadans d'aquests dos països. Però el més destacat és la pujada del 12 d'octubre, ja que coincideix amb una baixada a la resta de cadenes. Aquest increment es produeix el dia de la cimera de la Unió Europea a Luxemburg, on Espanya

demana més implicació a la Unió per fer front a la immigració que ve de l'Àfrica.

- Tele 5: Hi ha un decreixement gradual del temps destinat a aquesta qüestió. A l'igual que TVE-1 puja el dia 8 d'octubre, però no de forma tan significativa com la cadena pública. L'increment de temps a Tele 5 és conseqüència de l'emissió d'un breu reportatge sobre com viuen diferents immigrants a Espanya.

En definitiva, els increments del temps d'emissió gairebé mai estan determinats pels esdeveniments del dia, sinó que sovint són conseqüència de la disposició o no de material disponible, el contingut del qual permet la flexibilitat en la seva emissió. L'únic exemple que respondria a l'aplicació de criteris periodístics d'actualitat es troba a

TVE-1, el dia 12 d'octubre. Potser la seva disponibilitat de recursos tècnics i humans li permet establir l'agenda temàtica en funció dels fets del dia en més ocasions que la resta de cadenes.

3.2.2. Ús dels formats periodístics

L'anàlisi d'aquest aspecte posa en evidència els recursos humans i tècnics que cada cadena va dedicar a la informació objecte d'aquest estudi, tenint en compte que *a priori* no totes les cadenes tenen les mateixes possibilitats. Del conjunt de televisions, TVE-1 és l'única on destaquen les connexions en directe, complementades sempre amb cròniques dels corresponents, i, a més, des d'un nombre d'indrets molt divers. En canvi, a la resta, el format dominant és el "vídeo i l'off". En el cas d'Antena 3 i Tele 5, les connexions en directe són el segon format, tot i que cal diferenciar que Tele 5 presenta un major nombre de localitzacions. Pel que fa a TV3, el format que n'ocupa la segona posició són les cròniques en diferit realitzades per enviats especials. Quant a les declaracions amb so telefònic, tenen major presència a Antena 3 i a TV3 i destaquen quantitativament les fetes per portaveus d'ONGs.

D'altra banda, la comprovació dels formats periodístics que s'apliquen també constata la manera de fer de cadascuna de les cadenes, però, atesa la generalització de les connexions en directe i dels "vídeos i l'off", les diferències només es constaten quan s'observa l'ús dels formats minoritaris. Les úniques cadenes que van incloure reportatges són TVE-1, TV3 i Tele 5. En canvi, Antena 3 es diferencia de la resta per emetre una peça amb la finalitat de promocionar altra espai de la cadena "A fondo".

3.2.3. Les fonts d'informació

Des d'un punt de vista global, les declaracions incloses als teletinformatius analitzats corresponen majoritàriament a polítics (38%) i immigrants (34%), quedant en tercer lloc els portaveus d'ONGs (24%) i, en últim lloc, la categoria Altres (4%), constituïda principalment pel que denominem "veïns autòctons". Però no totes les cadenes hi participen de la mateixa manera a aquesta fotografia global.

Nombre i procedència de les declaracions				
	Polítics	ONGs	Immigrants	Altres
TV3	5	7	12	-
TVE-1	19	6	10	2
Antena3	5	15	11	1
Tele-5	16	1	8	2
TOTAL	45	29	41	5
Font: Elaboració pròpia				

Les cadenes que més pes li donen a l'àmbit polític són TVE-1 i Tele-5, però mentre l'emissora pública presenta cert equilibri entre aquesta mena de fonts i el conjunt de la resta, la cadena privada afavoreix sobretot aquest àmbit i destaca per ser la que menys veu dona als portaveus i membres d'ONGs.

Les cadenes on els immigrants i les ONGs tenen major pes són TV3 i Antena 3, però cal fer matisos. TV3 identifica tots els immigrants (excepte en un cas), mentre que Antena 3 presenta la característica contrària: només identifica 3 dels 11 entrevistats. A més, des d'un punt de vista qualitatiu, s'ha de tenir en compte que a TV3 domina la imatge de l'immigrant actiu, que pren decisions i actua per superar la situació, mentre que la majoria de les declaracions d'Antena 3 tenen com objectiu mostrar el patiment i l'angoixa, és a dir l'espectacularització. TV3 desenvolupa més la dimensió sociohumanitària i la cadena privada opta per la sociotràgica.

En termes generals, sobre les identificacions de les fonts, els polítics i portaveus d'ONGs surten majoritàriament identificats. En canvi, aquesta

informació no es dóna de forma tan generalitzada pel que fa a immigrants. El que suposa un tractament discriminatori.

Pel que fa a les fonts mencionades als textos periodístics (sense declaracions), dominen les agències escrites i audiovisuals. Ara bé, això no és sinònim d'una major diversitat de fonts consultades, ja que aquestes igualment es fan ressò majoritàriament de les administracions o governs d'Espanya i del Marroc, i les ONG.

3.2.4. Anàlisi textual

L'anàlisi textual permet detectar una gran uniformitat entre les cadenes. Prova d'això és el fet que es puguin establir les següents característiques generals sense mencionar comportaments excepcionals significatius.

En primer lloc, el llenguatge del primer dia de la mostra, 6 d'octubre, és de caràcter bèl·lic i, a partir del dia 7, s'abandona aquesta tendència. Què va motivar aquest canvi? Per què aquell llenguatge el primer dia? Tot i que aquest estudi no pot comprovar la veracitat d'aquesta hipòtesi, molt probablement les cadenes van ser plenament influenciades per els textos i versions de les fonts d'informació que van emprar el dia en que es van iniciar aquests fets. El resultat és que totes les cadenes van qualificar negativament els comportaments dels immigrants el dia 6, mantenint -això sí- cadascuna el seu estil. Totes les expressions, encara que s'ha de tenir en compte que sempre es van atribuir a fonts del Marroc, van tenir una connotació negativa i van defensar, de cara als telespectadors, que la policia disparés en legítima defensa. Mentre que les dues cadenes privades parlaven que s'havia degut a la violència dels immigrants, les dues cadenes públiques apel·laven a l'agressivitat d'aquests ciutadans. Tele 5 recull també unes declaracions del ministre de l'interior que recolzen aquesta interpretació: "Puede decirse que la guardia civil, en los incidentes a los que me he referido, los del día 29 en Ceuta, hizo un uso proporcionado de los medios de que dispone, para impedir una violación que era directa, flagrante y por la fuerza de nuestro espacio fronterizo".

A partir del dia 7, quan les ONGs comencen a denunciar que les autoritats del Marroc estan portant al desert grups d'immigrants i els deixen abandonats, l'enfocament de les televisions varia substancialment. El llenguatge tendeix a aproximar-se a la visió dels ciutadans que es troben

darrera de la tanca. L'immigrant deixa de ser un 'delinqüent' per convertir-se en una 'víctima'. Cada cadena ho fa amb el seu estil propi (enfocament de denúncia, de solidaritat, dramàtic,...), però és una modificació generalitzada. Així, per exemple, la paraula "saltar" passa a substituir "assaltar". Ara bé, aquest gir sovint produeix textos incongruents, ja que les noves versions continuen aplicant puntualment termes no adequats (per exemple: deportats, repatriats, expulsats o dipositats), i, a més, moltes vegades cauen en la dramatització, en el sensacionalisme. La informació sempre es relata considerant-la com un problema a resoldre. De fet, tots les cadenes fan servir explícitament l'expressió "problema" (TV3, només dues vegades) i també s'utilitzen altres paraules que intensifiquen el dramatisme: "drama", "dramàtica", "dramàtiques", "tragedia", "tràgic", "desesperats" i "desesperació".

El segon aspecte que delata una considerable homogeneïtat entre les diferents cadenes és com es denomina els immigrants. Hi ha hagut una generalització, molt probablement deguda a la influència de les fonts oficials i de les agències de notícies consultades, de la paraula "subsaharià" per referir-se a tots aquells africans que volen entrar a Europa. Aquesta generalització amaga la multiculturalitat del continent africà i homogeneïtza ciutadans de diversos països, amb diferents situacions econòmiques, polítiques i socials. S'està, doncs, globalitzant el terme subsaharià per a tothom, quan geogràficament són països del Subsàhara aquells que estan estrictament en línia recta per sota del Sàhara. El més adient seria parlar de ciutadans africans en general i, en cas de saber-ho, del país concret. És molt simptomàtica la dificultat que tenen les cadenes de fer servir en les narracions els mots "persones" o "ciutadans" com a substitutiu "d'immigrants". Només s'ha trobat alguns exemples de "persones" i dos cops ciutadans només a Tele 5, el dia 9, per referir-se als que havien de ser repatriats a Mali i el Senegal.

El tercer element compartit per tots els canals és l'ús d'adjectius incorrectes per qualificar als immigrants, de paraules que s'allunyen de les recomanacions del Col·legi de Periodistes, del CAC i d'altres entitats i organismes. Totes les cadenes utilitzen "il·legal" i "irregular". El cas més preocupant és el de Tele 5, que fa servir l'expressió "inmigrantes ilegales" de manera reiterativa. Davant d'aquesta mena d'adjectius, la més sensible és TV3 (tot i que també s'ha trobat un exemple amb el mot "il·legal").

Altra qüestió comuna és que, en major o menor proporció, i justificat a vegades per adoptar una postura de denúncia, totes les cadenes fan un ús

del llenguatge que sobredimensiona els fets. Aquesta sobredimensió sovint es relaciona amb l'espectacularització. En concret, hi ha dos paraules que apareixen a totes les cadenes de manera reiterativa:

- Sobretot el dia 6 d'octubre, totes les cadenes fan servir el mot "assalt" per descriure l'acció dels africans en voler saltar la tanca per entrar a Espanya. Tant en castellà, com en català, la principal accepció és la d'atac a una posició enemiga i també té el significat d'atac per sorpresa i violent amb la intenció de robar, o d'envair, o d'apoderar-se'n.

És doncs, una paraula que connota una imatge militar o bèl·lica i que no es correspon amb les intencions dels immigrants, és a dir, no s'ajusta a la realitat narrada. Fins i tot, Tele 5 i Antena 3 van parlar "d'èxode".

- La paraula "allau" també té una presència generalitzada. El significat figurat o per analogia es refereix a una gran quantitat de persones que s'acumulen en un lloc, però la xifra màxima de persones interessades en saltar la tanca donada per les cadenes és d'un miler. Un ús acurat i precís del terme "allau" es reserva per a concentracions de persones molt més grans, d'almenys diversos milers. Seria el cas, per exemple, de la peregrinació anual a La Meca o d'una gran concentració esportiva. Altres mots emprats en el mateix sentit són "marea", "massives" i "massius".

I el problema no és només la sobredimensió del fenomen social que aquest vocabulari provoca, sinó que això es va acompanyar per una ambigüitat i imprecisió considerable. Les cadenes van donar xifres molt variades del nombre de persones implicades (dels que intentaven saltar la tanca, respecte als immigrants abandonats, sobre els que es van traslladar en autocars i, fins i tot, del nombre de "repatriats").

Per últim, en major o menor proporció, totes les cadenes van utilitzar paraules que no s'ajusten al seu significat i que, a més, connoten una visió negativa de l'immigrant. Dins d'aquest apartat, hi destaquen:

- L'ús del terme "deportació" i els seus derivats. Aquesta paraula implica que s'ha fet una condemna prèvia i, per tant, un judici. I els africans que tenen la intenció de passar cap a Europa no es troben en aquesta situació.

- L'ús del terme "extradició" i els seus derivats. Extradició vol dir lliurament d'un pres a un altra país que el reclama per a ser jutjat, res a veure amb les condicions d'aquestes persones.

- L'ús del terme "devolució" i derivats. Aquesta paraula es fa servir amb objectes, però no amb persones. TVE-1 també va emprar "depositados" i Antena 3, "tirados".

- L'ús del terme "expulsió" i derivats. Tot i que signifiqui l'expulsió d'un lloc, també té el sentit de "desterrar" i, d'aquesta manera, adquireix el sentit de "càstig". Algunes cadenes també parlen "d'internament".

- L'ús del terme "repatriació" i derivats. Aquest terme no era correcte quan s'aplicava de manera generalitzada a tots els immigrants, perquè només era una repatriació real, és a dir tornar a la seva pàtria, en el cas dels ciutadans de Mali i Senegal.

En canvi, paraules d'ús correcte tenen una escassa presència. Per exemple, només un cop Tele 5 esmenta el terme "desplazados", molt més precís i acurat, i TV3 és la única que va parlar de "readmissió", referint-se a l'acció de donar entrada a Marroc, encara que aquests africans estaven de pas en aquell país. Un altre exemple de redacció que intenta defugir dels termes amb connotacions pejoratives apareix quan TV3 fa servir la paraula passatgers dos cops el dia 9 d'octubre per referir-se a les persones que es trobaven dins dels autocars.

3.2.4. Anàlisi visual

Pel que fa a l'apartat visual, aquest també mostra un elevat grau d'homogeneïtat entre les cadenes, fins i tot més marcat que el que es desprèn de l'anàlisi textual.

Les televisions emeten les mateixes imatges. Hi ha molta coincidència pel que fa a les imatges emeses i, en cas de no ser exactament iguals, són molt semblants, el que dóna compte del que podrien denominar la 'globalització' de les rutines productives entre els periodistes. Del conjunt de coincidències, resulta necessari ressaltar dos qüestions.

Totes les cadenes van fer ús de les imatges que el ministeri de l'Interior va elaborar per explicar les modificacions que es farien sobre la tanca. TVE-1, Antena 3 i Tele 5 les va emetre el dia 6, i TV3 ho va fer el dia següent. Però el més significatiu és que no totes van eliminar, substituir, o postproduir el rètol del ministeri que deia "Nuevo sistema anti-intrusión", i van optar per

mantenir-lo. Com a exemple de bona pràctica es pot mencionar TV3, que el va substituir per "Ampliació de la tanca".

Imatge elaborada pel Ministeri d'Interior i emesa per les televisions

I, d'altra banda, en aquest informe resulta imprescindible parar atenció a les imatges emeses per totes les cadenes el dia 9 d'octubre. Molt probablement, a l'imaginari col·lectiu, la imatge d'unes mans emmanillades surtint per la finestra d'un autobús han pres força, o al menys ho van fer durant aquells dies. I és que totes les cadenes, a més d'oferir-les el dia 9 d'octubre, les van repetir en dies posteriors amb nous muntatges.

TV3: Imatges corresponents al dia 9 d'octubre

TVE-1: Imatges corresponents al dia 9 d'octubre

Antena 3: Imatges corresponents al dia 9 d'octubre

Tele 5: Imatges corresponents al dia 9 d'octubre

Ara bé, cal parar atenció en el fet que no totes les locucions van incidir en els components més dramàtics. Atenent a aspectes qualitius del muntatge, la cadena que més s'allunya del dramatisme és TV3. La cadena pública catalana manté aquestes imatges en pantalla durant un temps inferior; a més, reproduceix el que els immigrants diuen des de les finestres dels autocars de manera directa (el que a un text escrit seria una cita textual) i no fa èmfasi en els detalls tràgics, ja que, de fet, a penes descriu les imatges com si fan la resta d'emissores. En lloc d'això, dona informació sobre la situació, apel·lant a dades aportades per ONGs.

La resta de cadenes, en canvi, apliquen muntatges amb finalitats clarament espectacularitzants. Entre ells, destaquen:

a) el muntatge basat en una descripció oral que fa èmfasi en els detalls més tràgics, seguida d'una pausa on només s'escolta el so ambient amb les imatges. Per exemple, abans de mostrar un rostre suplicant, Antena 3 diu "otros con lágrimas en los ojos piden ayuda desesperadamente" i Tele 5 explica "la desesperación es tal que muchos no pueden aguantar las lágrimas"; abans de mostrar les mans emmanillades, TVE-1 diu "desde el reducido espacio de las ventanillas, nos muestran su dolor y su desesperación" i Tele 5 apunta "por las ventanas de los autobuses muestran a los periodistas una y otra vez las esposas".

b) el muntatge amb diferents plans per mostrar l'evolució d'una acció dramàtica completa. Aquesta tipologia només va ser aplicada per Tele 5. Totes les cadenes van mostrar una persona surtint per la finestra, però aquesta cadena privada li va dedicar més temps ja que va elaborar un muntatge que permetia veure tot el procés. Alhora la "veu en off" deia:

“Este joven intenta salir del autobús como sea. Incluso esposado, sale por la ventana”, i, a continuació, es deixa la imatge amb el so ambient, que acaba amb el crits del protagonista de l'acció. Ara bé, tot i que dedicant-li menys temps,

TVE-1 també va donar èmfasi als trets dramàtics de la situació (“entre lágrimas y con intentos desesperados por salir del autobús, reclamaban una ayuda que desgraciadamente nadie les presta”), igual que Antena 3 (“muchos de ellos aprovechan cualquier parada para poder escapar”).

Un altre element que també mostra l'homogeneïtat en el tractament visual d'aquesta informació és l'ús generalitzat, amb més o menys proporció segons la cadena, de plans detalls seleccionats pel seu impacte emocional (peus ferits, detall de les punxes del filferro de la tanca, taques de sang al terra,...), i de primers plans i plans generals de grups d'individus en situació de patiment, amb l'objectiu sempre de l'espectacularització.

4. Grau d'aplicació de les recomanacions del CAC

L'experimentació d'aquest baròmetre d'excel·lència informativa posa de manifest que les 4 cadenes tenen perfils diversos, però les diferències no són molt significatives. Tot i la divulgació feta pel CAC, i que fa temps que diverses entitats professionals reclamen la necessitat que les redaccions es reciclin i es formin en el fenomen cada cop més present a la societat actual de la immigració i la multiculturalitat, la puntuació de les cadenes se situa en una mitjana d'aprovat. Les cadenes públiques presenten un comportament més estable, és a dir és en les privades on es donen els valors extrems (els més alts i els més baixos).

En les gràfiques de "Puntuació per dies", es pot concloure el que ja hem apuntat en altres apartats d'aquest informe: els dos primers dies l'enfocament general de la informació com a conflicte comporta puntuacions per sota del 5, (50) en la gràfica, i només Tele 5, en el titular dels dies 6 i 7 d'octubre, arriba a l'aprovat. Els següents dies la puntuació de totes les cadenes és més alta com a conseqüència de l'enfocament més social, i podrien dir-ne fins i tot solidari, que es fa dels fets de l'abandonament dels immigrants al desert.

Un altre resultat que ens mostren les gràfiques de puntuació per dies, és que les unitats informatives (peces de "vídeo, off", cròniques i connexions en directe) obtenen una major puntuació que els titulars i les presentacions de les notícies. En menor quantitat de vegades és al revés: el titular obté major puntuació que les unitats informatives.

El fet que les unitats informatives segueixin més les recomanacions es pot atribuir clarament a dos factors:

- a) La durada d'aquestes és sempre superior a la suma de titular i presentació, fet que permet que hi hagin més possibilitats d'aplicar un major nombre de recomanacions.
- b) La funció, tant del titular com de la presentació, d'oferir la notícia com a reclam per provocar l'interès i l'atenció de l'espectador. Així, sobretot els sumaris, es caracteritzen per l'espectacularització, amb uns titulars molt breus i sintètics.

Per tal de comprovar la similitud d'estratègies aplicades als titulars, el DVD que acompanya aquest informe permet intercanviar els sumaris entre cadenes, en concret els emesos els dies 6 i 9 d'octubre. Les característiques semblants) de música, grafisme i rètols, animació audiovisual, simplificació i breuetat de la narració oral, ho permet. Però

també és possible degut a la uniformitat audiovisual. El dia 6 d'octubre, Tele 5 i TV3 fan servir les mateixes imatges procedents de la policia marroquina i TVE-1 i Antena 3, les elaborades pel Ministeri de l'Interior. Les similituds són encara major el dia 9 d'octubre entre totes les cadenes.

En les gràfiques de "Puntuació de la setmana" es pot apreciar l'evolució de la puntuació de cada cadena, així com els dies concrets en què titular i unitat informativa obtenen la mateixa puntuació, els dies que el titular obté puntuació superior a la notícia i els dies que el titular té menys puntuació que la unitat informativa.

- TVE-1: el primer dia obté 40 punts. El segon, quan es comença a conèixer l'abandó d'immigrants al desert, puja fins a 50 en el titular i fins a 60 en la unitat informativa. El tercer dia obté 50, tant en el titular com en la unitat informativa. El quart manté 50 en el titular i puja a 60 en la unitat informativa. El cinquè manté els 50 punts en el titular, però baixa a 45 en la notícia, i els dies 11 i 12 d'octubre, tant en titulars com en unitats informatives, obté 50 punts. En definitiva, la cadena pública estatal presenta valors homogenis (entre el 40 i el 60) i només supera el 50 dos dies de la mostra (sempre en unitats informatives).

- Antena 3: aquesta cadena dóna unes mesures poc homogènies, fins i tot els valors extrems es troben a un mateix dia (el 7 d'octubre obté 30 en el titular i 70 en la unitat informativa). Així, el dia 6 d'octubre titular i unitat informativa obtenen 40 punts; el dia 7 d'octubre, el titular baixa a 30 però la notícia puja a 70 (aquesta és la màxima puntuació juntament amb la unitat informativa del dia 8 d'octubre de Tele 5). El dia 9 d'octubre el titular puja fins a 55 punts i, en canvi, la unitat informativa baixa de 70 a 45 punts. El dia 10 d'octubre titular i unitat informativa obtenen 50 punts. El dia 11 d'octubre el titular de sumari és manté amb 50 punts i la unitat informativa puja fins a 65, la segona més alta de la setmana d'Antena3, i la més alta de totes les cadenes en aquest dia. Aquesta disparitat de les puntuacions mostra un comportament poc coherent de la cadena, a més de la no consolidació de bones pràctiques.

- Tele 5 inicia el dia 6 d'octubre amb 50 punts, en el titular, i 30, en la unitat informativa. Aquesta és la puntuació més baixa de totes les unitats informatives, de tots els dies i de totes les cadenes. L'endemà baixa 5 punts en el titular quedant-se amb 45, però puja la unitat informativa fins a 50 punts. El dia 8 d'octubre és on Tele 5 obté la màxima puntuació, 60 en el titular i 70 en la unitat informativa, coincideix en què és el dia que la

cadena dedica major temps a la informació dels immigrants. La resta de la setmana la cadena dibuixa una gràfica descendent. El dia 9 d'octubre, 50 punts en el titular i 55 en la unitat informativa; el dia 10 d'octubre, 50 en el titular i 40 en la unitat informativa, i els dies 11 i 12 d'octubre no apareix la informació en titulars i en la unitat informativa obté els dos dies una puntuació de 40. Com es pot comprovar doncs, Tele 5 és la cadena amb menys puntuació global al llarg dels set dies i la seva avaluació fa plantejar una altra hipòtesi: "La aplicació de les recomanacions depèn en gran part de les persones que elaboren les informacions, i no de decisions adoptades per les cadenes", atès que és durant el cap de setmana quan obtenen els índexs més alts.

- TV3 comença el dia 6 d'octubre amb 40 punts, tant en el titular com en la unitat informativa. El dia 7 d'octubre el titular puja a 50 i la notícia es manté amb 40. El dia 8 d'octubre titular i unitat informativa obtenen el mateix, 50 punts. El dia 9 d'octubre el titular baixa a 40, com el primer dia, però la unitat informativa puja a 60 punts, la puntuació més alta de TV3, que també obté la unitat informativa del dia 12 d'octubre. El dia 10 d'octubre obté 50 punts en titular i en notícia, el dia 11 d'octubre el titular torna a baixar a 40 i la unitat informativa és manté en 50. I, per últim, el dia 12 d'octubre –com ja hem dit- la unitat informativa obté 60 punts i el titular puja de 40 a 50 respecte al dia anterior. En definitiva, és un comportament semblant al de TVE-1, amb xifres homogènies situades entre els 40 i els 60 punts.

Com es pot comprovar en les gràfiques de "Puntuació de la setmana", no es pot fer una comparació global en termes equivalents de les 4 cadenes, per dues raons: perquè Antena 3 no va tenir telenotícies els dies 8 i 12 d'octubre, i perquè Tele 5 va considerar els dies 11 i 12 d'octubre que la informació no era motiu de titular de sumari. Només són comparables, dins d'aquest punt de l'informe, les dues cadenes públiques, TVE-1 i TV3, ja que totes dues van fer una valoració periodística semblant, considerant durant els set dies que la informació havia d'anar a sumari. Feta aquesta advertència, es poden considerar els valors globals i absoluts (resultat de les sumes dels valors obtinguts als titulars i a les unitats informatives). En primer lloc queden TVE-1 (695 punts) i TV3 (670). Tele 5 té una puntuació global de 580 i Antena3, en 5 dies, de 495 punts.

Després d'aquesta anàlisi global de cada cadena, s'exposen els resultats referents a l'aplicació o no de cadascuna de les recomanacions.

- **S'ha anomenat els africans immigrants com a il·legals, indocumentats, sense papers, o irregulars? O la informació conté algun perjudici de naturalesa xenòfoba o discriminatòria?**

Aquesta recomanació té una elevada resposta, però encara no s'aplica al 100 per cent. Al discurs oral, només apareix de manera puntual: TV3, TVE-1 i Antena 3 i Tele 5 fan servir ocasionalment expressions que no responen a aquesta recomanació. A més

Tele 5, fa un abús reiterat de l'expressió "immigració il·legal" en molts dels seus rètols, però només dos cops en el discurs oral.

- **Es difon informació sobre l'emigració africana i els seus contextos?**

Aquesta és una de les recomanacions que menys s'aplica al llarg dels set dies. El dia 7 d'octubre l'aplica Antena 3, el dia 10 d'octubre es respectada per TV3 i el dia 12 d'octubre, per TVE-1. Per la seva banda, Tele 5 mai introdueix unitats amb aquesta finalitat.

- **S'hi inclouen declaracions d'experts que aporten reflexió sobre raons profundes del fet migratori?**

Només 12 dels 26 teleinformatius analitzats incorporen aquesta mena de declaracions (4 de TV3, 4 d'Antena 3, 3 de TVE-1 i 1 de Tele 5). Antena 3 és una de les cadenes que introdueix amb major regularitat aquesta recomanació (a 4 de les 5 edicions analitzades), però s'ha de tenir en compte que, en moltes ocasions, el criteri de selecció de les declaracions respon bàsicament als seus trets sensacionalistes.

El primer dia de la mostra, només incorporen aquesta recomanació les dues cadenes públiques. El dia 7 d'octubre totes la segueixen, encara que unes en el titular i altres en la notícia. El dia 8 d'octubre cap informatiu introdueix la veu de l'expert. El dia 9 d'octubre només apareix aquesta mena de declaracions a Antena 3 i TV3 (en les unitats informatives). El dia 10 només Antena 3 segueix la recomanació en la notícia. El dia 11, només puntuen les unitats informatives de TVE i d'Antena 3. I el dia 12, només fa servir la recomanació la notícia de TV3.

- **Es compta amb els immigrants com a font informativa, surten fent declaracions?**

Aquesta recomanació, una de les que cal considerar més bàsiques i fonamentals per contrastar els fets, no va ser seguida per cap cadena el dia 6. Cap cadena, per tant, va intentar enregistrar immigrants parlant dels esdeveniments el primer dia de la mostra. En el cas d'Antena 3, cal recordar que va mostrar diferents plans d'un immigrant que era identificat com l'únic que havia aconseguit saltar la tanca, però del que no va incloure declaracions. L'últim dia tampoc no va aparèixer la veu de l'immigrant, el centre de la notícia va desplaçar-se cap al vessant polític.

Pel que fa a la resta de dies, TV3 i Antena 3 van incloure aquesta recomanació més vegades que la resta de cadenes. Ara bé, la presència dels immigrants és escassa als titulars, fins i tot en TVE-1 no apareixen en aquest apartat cap dia de la mostra.

- **Han aparegut imatges invasives amb la intimitat dels immigrants?**

Totes les cadenes van respectar aquesta recomanació el dia 6, si bé Antena 3 mostra alguns plans que, tot i no ser plans curts, podrien considerar-se intimidatoris (veure imatge). Pel que fa a la resta de dies de la mostra, les cadenes públiques tendeixen a respectar més aquesta recomanació que les cadenes privades.

Antena 3: Imatge del jove que la cadena presenta com un heroi (“sólo uno, estea joven, logró entrar en España”).

- **S’han emès imatges d’arxiu no pertinents?**

El dia 6 d'octubre, data en que es desencadenen els esdeveniments, totes les cadenes respecten aquesta recomanació, però a partir del dia 7, en diferent mesura com veurem, totes les cadenes comencen a repetir les imatges més impactants de dies anteriors, sense que sigui massa pertinent. En la majoria dels casos, a més, no es fa referència en la “veu en off” a que les imatges no són del dia, ni tampoc es retolen les imatges amb la data corresponent. Només TV3 retola habitualment les imatges, però

també va fer servir imatges d'arxiu sense identificació en alguna ocasió. Les imatges més reaprofitades són les corresponents als immigrants al desert i les dels autocars.

- **S'han fet servir imatges de les forces de seguretat?**

Entre el dia 6 i 9 d'octubre, TV3, Tele 5 i Antena 3 van fer servir imatges enregistrades per la policia marroquina. Cadascuna d'aquestes tres cadenes van utilitzar-les en dos edicions dels seus teletinformatius.

- **Hi ha hagut contextualització sobre els països d'origen dels immigrants?**

Aquesta és una recomanació poc aplicada i els exemples de bones pràctiques coincideixen amb els explicats sobre la segona recomanació. El dia 7 d'octubre l'aplica Antena 3, el dia 10 d'octubre es respectada per TV3 i el dia 12 d'octubre, per TVE-1.

- **S'han explicat aspectes de la vida quotidiana dels immigrants no determinats per la fam, la pobresa o el conflicte?**

Aquesta recomanació només es fa servir en 4 ocasions durant els set dies. La primera correspon a Tele 5 (en el titular del dia 6 d'octubre) i la segona també pertany a Tele 5 (en la unitat informativa del dia 8 d'octubre). La tercera és la notícia del dia 9 d'octubre de TVE. I la quarta, la unitat informativa de TV3 del dia 11 d'octubre. Antena 3 no aplica mai aquesta recomanació.

- **S'han fet servir imatges de plans curts d'africans ferits o morts?**

Aquesta recomanació es molt seguida i en general les quatre televisions no es recreen en plans curts per parlar de morts o ferits. Ara bé, el dia 6 d'octubre cap cadena segueix aquesta indicació. Aquest fet és bastant lògic, perquè l'esdeveniment informatiu principal és la mort de sis immigrants a la tanca de Melilla. Pel que fa a la resta de la setmana analitzada, són les públiques les que més vegades deixen d'aplicar aquesta recomanació. Ara bé, s'ha de tenir en compte que el discurs oral que les acompanya sovint intenta allunyar la imatge de l'efecte dramàtic, sobretot a TV3. Les cadenes

privades, sobretot Tele 5, accentuen l'ús d'aquestes imatges els dies finals de la mostra.

Dels 10 indicadors que hem mesurat per a veure el nivell d'excel·lència informativa a través del baròmetre, s'ha de concloure que les recomanacions que més s'apliquen són:

- La primera, de no anomenar els immigrants com a il·legals, irregulars, etc.
- La cinquena, que és la de no fer servir imatges invasives amb la intimitat dels immigrants.
- La sisena, de no emetre imatges d'arxiu no pertinents.
- La setena, de no fer servir imatges de les forces de seguretat.
- La desena, de no fer servir imatges de plans curts d'immigrants ferits o morts.

En una posició intermèdia de seguiment desigual es troben:

- La tercera, d'incloure declaracions d'experts que aportin reflexió sobre raons profundes del fet migratori.
- La quarta, la de donar veu als propis immigrants i que surtin fent declaracions.

I les menys seguides són:

- La segona: la de difondre informació sobre raons profundes del fet migratori.
- La vuitena, la de fer contextualització sobre els països d'origen dels immigrants.
- La novena, la d'explicar aspectes de la vida quotidiana dels immigrants no determinats per la fam, la pobresa o el conflicte.

En definitiva, de les 10 variables que hem testat, 5 tenen un alt grau d'aplicació, 2 una aplicació intermèdia i 3 una aplicació molt baixa.

5. Conclusions i propostes

Totes les cadenes de televisió van dedicar un temps i ubicació destacats als fets ocorreguts entorn la tanca de Ceuta i Melilla l'octubre de 2005. Ara bé, cadascuna d'elles va orientar les seves narracions de manera diferent. TV3 va mostrar una visió humanitària dels fets, amb una especial atenció a la informació aportada per les ONGs i els mateixos immigrants. L'orientació de TVE-1 va destacar més les actuacions polítiques, tant les primeres reaccions com les decisions preses posteriorment i les respostes obtingudes per aquestes. Tele 5, en canvi, va donar prioritat a l'enfrontament polític, ubicant-se més a prop del partit de l'oposició que del govern i, per últim, Antena 3 va destacar per ser la que va aplicar més estratègies adreçades cap a l'espectacularització (no és casualitat que, precisament, aquesta última cadena anul·les l'emissió de dos teletinformatius amb motiu d'una retransmissió esportiva, com tampoc ho és que els dies 6 i 9 d'octubre, analitzats de manera especial, donés també prioritat a l'esport). Però aquesta diversitat d'orientacions no significa que les cadenes segueixen maneres de fer molt diferents. Tot el contrari, l'anàlisi mostra molts aspectes en comú i, a més, molts d'ells amb necessitat de ser corregits.

El fenomen de la immigració continua tractant-se com un problema, com un drama. No s'aprofundeix en els motius de la immigració, ni en la situació política-econòmica i social dels països africans. Al ciutadà immigrant se'l mostra o bé com un delinqüent (agressiu i violent), o bé com una víctima (passiva i sense capacitat d'actuació). És molt simptomàtica la dificultat que tenen les cadenes de fer servir en les narracions els mots "persones" o "ciutadans" com a substitutiu "d'immigrants". I si centrem la mirada en la dona immigrant, el seu tractament audiovisual és encara més preocupant. Gairebé no apareix i si ho fa, sovint se la mostra en plans força sensacionalistes (fent menjar amb escassos recursos, tenint cura de fills amb aspecte malaltís,...).

Tot i que les recomanacions del CAC, en concret aquelles referents a no emprar vocabulari i imatges de naturalesa xenòfoba o discriminatòria, cada vegada són més respectades per les televisions, l'anàlisi textual i visual dels teletinformatius que van tractar els esdeveniments referits als intents de saltar la tanca de Ceuta i Melilla revela que encara s'han de millorar molts aspectes. Amb més o menys proporció, totes les cadenes sobredimensionen els fets, utilitzant en algun moment paraules no adequades i continuen introduint imatges amb finalitat clarament

sensacionalista, per citar tres dels aspectes amb més rellevància. Aquesta mena de problemes es fa del tot evident als sumaris i presentacions, apartat on les cadenes tenen com objectiu atraure l'interès i l'atenció de l'espectador, i, en menor grau, al desenvolupament de les unitats informatives.

Globalment es pot afirmar que les ONGs i els propis ciutadans immigrants cada vegada tenen més presència com a fonts d'informació, però no sempre són tractats correctament des del punt de vista periodístic. La cadena que té més cura sobre aquesta qüestió és TV3: els identifica de manera habitual (indicant, com a mínim, el nom de l'entrevistat) i també és la que més es preocupa per reproduir les seves paraules separant-les clarament del discurs del redactor. Són dos característiques que es respecten pel conjunt d'entrevistats, però que continuen sense aplicar-se de manera generalitzada amb aquests col·lectius. A més, cal parar atenció en el fet que entrevistar a membres d'ONGs i/o ciutadans immigrants no sempre és sinònim de bones pràctiques, ja que això pot tenir com a finalitat l'espectacularització. A les emissions d'Antena 3, es van trobar nombrosos exemples on el criteri de selecció de les declaracions emeses remetia clarament al seu component emotiu.

Aquest estudi també demostra que les cadenes no sempre apliquen mecanismes per adequar al seu context (amb una elevada responsabilitat social) la informació que li arriba de les fonts d'informació. Així, per exemple, algunes cadenes van incloure imatges procedents del ministeri de l'Interior (explicacions visuals de les obres d'ampliació de la tanca) sense modificar el títol original "nuevo sistema anti-intrusión" i, el que és encara més significatiu, el primer dia totes les televisions es van contagiar d'un llenguatge de caràcter bèl·lic i militar, amb un predomini de fonts informatives oficials, i, a partir del dia següent, amb la introducció d'ONGs com a font d'informació, el llenguatge va modificar-se cap a un tractament més focalitzat en l'aspecte social i humanitari.

Per tant, és necessari continuar treballant per tal que les recomanacions elaborades per institucions de prestigi es coneguin i s'apliquin, amb tot el que això implica pel que fa a tasques de difusió i formació.

Però, a banda d'aquesta proposta general i d'insistir en la necessitat que s'apliquin les recomanacions ja definides pel CAC, aquest estudi planteja la necessitat d'atendre els següents aspectes puntuals:

- Les cadenes de televisió han de preocupar-se per aplicar les bones pràctiques tant a les unitats informatives com als titulars (sumari) i presentacions, formats més permeables a l'espectacularització.

- Les cadenes han d'augmentar els seus esforços a l'hora d'aportar informació contextualitzadora (antecedents, causes,...). El ventall de fonts d'informació consultades s'ha d'ampliar per donar entrada a aquesta mena de dades i perquè, la informació que arribi als telespectadors estigui contrastada.

- Sobre les declaracions dels immigrants. Aquests s'han d'identificar i, a la reproducció de les seves paraules, s'ha de garantir el rigor periodístic (el discurs de l'entrevistat ha de quedar clarament diferenciat de la resta i s'ha de garantir la qualitat de la traducció).

- Sobre el vocabulari. Convé utilitzar amb més rigor les paraules, atenent sempre al seu significat. En cas d'emprar termes en sentit metafòric, no han de connotar aspectes negatius.

- A l'hora de seleccionar les declaracions, en cap cas ha de dominar el criteri de l'espectacularització sobre l'informatiu.

- S'ha d'augmentar el tractament de la dona immigrant, així com la qualitat periodística del mateix.

5. 1. Explicació de les propostes audiovisuals (DVD)

El DVD que complementa aquest informe inclou dos propostes de productes audiovisuals. Fruit d'aquesta investigació, des del Migracom, recollim dos vídeos alternatius sobre els fets del dia 6 d'octubre a la tanca de Melilla on es visualitza que és possible tractar audiovisualment i textualment la informació sortint-se una mica dels estàndards de les cadenes de major audiència.

La primera proposta correspon a la cadena infantil i juvenil de TV3, el K3. Es tracta d'un vídeo emès el dia 6 d'octubre en el seu informatiu infantil i juvenil anomenat

Info-K, que s'emet de dilluns a divendres a les 19:00 hores. És paradoxal que K3 emeti la mateixa informació encara que amb pràcticament les mateixes imatges, amb un llenguatge precís on no es cau amb el tòpic generalitzat de nomenar "subsaharians" a tots aquells ciutadans d'Àfrica que intenten entrar per la tanca de Melilla. És més, en un text que dura 1 minut i 43 segons, en cap moment tampoc se'ls anomena "immigrants" i, en canvi, en la narració oral hi surt amb naturalitat les paraules "persones" i "africans". Tota la unitat informativa denota un cert

grau d'excel·lència i exquisides maneres de tractar sense criminalitzar a tots aquells que intenten passar a Europa a la recerca d'una vida millor.

La segona proposta és un vídeo alternatiu elaborat des del Migracom, amb narració en castellà, com a contrapunt del que van emetre TVE-1, Antena 3 i Tele 5. S'utilitzen imatges de TV3 i procedents de la televisió marroquina. El contingut de la informació textual intenta, en un llenguatge més elaborat i fins i tot 'provocador' –comparat amb el que cada dia les grans cadenes de televisió ens mostren-, prioritzar els drets humans, aprofundir encara que lleugerament amb el fenomen de la immigració i evitar un discurs discriminatori. El mateix text, amb unes imatges rodades expressament amb vocació normalitzadora i amb africans explicant les raons del seu èxode, encara podrien contribuir més a una imatge no conflictiva i sovint associada a la delinqüència de tots aquells que volen venir a Europa perquè la possibilitat de subsistir als seus països és molt minsa.

6. Equip

Manuel Mateu Evangelista (director)

Eduard Bertran

María Gutiérrez

Amparo Huertas

Nicolás Lorite García

Sara Losa